

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. ШЕВЧЕНКА

**ДОНЕЦЬКЕ ОБЛАСНЕ ВІДДІЛЕННЯ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
ІМ.ШЕВЧЕНКА**

*До 150-річчя
Наукового товариства імені Шевченка в Україні*

Львів – 2023

УДК 016

Укладачі: Білецький Володимир Стефанович
Ковбуз Мирослава Олексіївна

Донецьке обласне відділення наукового товариства ім. Шевченка. До 150-річчя Наукового товариства імені Шевченка в Україні / уклад.: В. С. Білецький, М. О. Ковбуз. – Львів : НТШ, 2023. – 76 с.

У брошурі подана інформація з історії утворення і розвитку Донецького відділення НТШ, показаний доробок членів Відділення НТШ в галузі гуманітарних та природничих наук за період 1997-2023 рр. Описані наукові експедиції та творчі відрядження членів Відділення НТШ, закордонні контакти.

Видання адресоване науковцям, бібліотечним працівникам та всім, хто цікавиться історією вітчизняної науки та громадського життя України.

© Наукове товариство ім. Шевченка
© Дослідно-видавничий центр НТШ
© Донецьке обласне відділення НТШ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА Донецького відділення НТШ

Донецьке відділення Наукового Товариства імені Шевченка — громадська організація, структурний підрозділ Наукового Товариства ім. Шевченка. В кінці ХХ ст. — на початку ХХІ ст. виконувало до Російської збройної агресії проти України (2014—...) роль Південно-Східного Центру НТШ.

Склад

У різні періоди налічувало від 20 до 75 членів НТШ, у тому числі 7 дійсних члени НТШ (на 2023 р):

- Д.т.н., проф. Білецький Володимир Стефанович (1998),
- Д.х.н., проф. Опейда Йосип Олексійович (2010),
- Д.філолог.н., проф. Загнітко Анатолій Панасович (2011),
- Д.філолог.н., проф. Соболь Валентина Олександрівна (2015),
- Д.філолог.н., проф. Просалова Віра Андріївна (2015),
- К.і.н., проф. Козловський Ігор Анатолійович (2019)
- Д.т.н., проф. Гайко Геннадій Іванович (2022)

Колишні дійсні члени НТШ:

- Д.і.н., проф. Пірко Василь Олексійович (2009), (народ. 1935 — пом. 2012).
- Пасько Ігор Трохимович (2008), (народ. 1940 — пом. 2021 року)

З історії утворення і розвитку

Історія Донецьке відділення НТШ починає свій відлік з 24.05.1997., коли за ініціативи донецьких науковців відбулися установчі збори Донецького осередку НТШ, на яких були присутні науковці донецьких вузів та відділення НАН України (20 чол.). Головою Донецького НТШ було обрано д.т.н., головного наукового співробітника Донецького державного технічного університету Володимира Білецького, вченим секретарем — к.ф.н., професора, керівника Донецького відділення Центру гуманітарної освіти НАН України Ігоря Паська.

У 2005 р. Донецьке відділення НТШ, яке з 1997 р. було структурною одиницею НТШ в Україні, зареєстроване як юридична особа «Донецьке відділення Наукового Товариства імені Шевченка» зі своєю печаткою.

Донецьке відділення НТШ поставило перед собою завдання поступової розбудови організації в напрямку створення і зміцнення постійно діючих секцій (Цикл гуманітарних наук: історія, філософія, мовознавство, літературознавство, економіка, психологія та соціологія, культурологія; Цикл точних наук: гірництво, хімія, математика і фізика, медицина) власної поліграфічної бази. Діяло у співпраці з науковцями вузів, НДІ, зокрема Донецького відділення НАН України. Залучало до своєї діяльності відомих вчених Кубані та Східної Слобожанщини.

Рада Донецького відділення НТШ: Ігор Пасько (вчений секретар, дійсний член НТШ), Валентина Соболев (дійсний член НТШ), Володимир Білецький (голова, дійсний член НТШ), Віра Просалова (дійсний член НТШ), Василь Пірко (дійсний член НТШ), 2007 р., Офіс ГО «Український культурологічний центр» та Донецького відділення НТШ, м.Донецьк

Донецьке відділення НТШ стало базовим при створенні осередків НТШ у Слов'янську (Донецька область), Луганську, Краснодарі, Воронежі. Головна мета організації — розвиток і координація на міжгалузевій основі наукових досліджень, які будуть сприяти

збагаченню духовної та матеріальної культури українського народу, розбудові Української держави.

За період 1997—2007 рр. Донецьке НТШ виросло до 70 чол., увібравши в себе відомих вчених, провідних фахівців регіону з історії, філософії, мовознавства, літературознавства, хімії, медичних наук, гірництва.

Конференція Донецького відділення НТШ. 2000-і роки. Виступає професор Ігор Пасько . Конференцзал «ЕкспоДонбас», м. Донецьк.

Специфікою утворення і роботи Донецького НТШ було те, що воно виникло і функціонувало до 2014 р. при тісній співпраці з базовою ресурсною дослідницько-видавничою громадською організацією «Український культурологічний центр» (заснований 1994 р.).

З 2014 р. члени Донецького відділення НТШ (на 2014 р. – 75 членів) розпорошені по Україні та закордону (США, Польща).

Але організація не припинила своєї діяльності, зокрема, завдяки сучасним технологіям ІТ-комунікацій, продовжується дослідницька, публікаційна, редакційна, видавнича діяльність, контакти з НТШ-Україна, НТШ-США.

Доробок Донецького відділення НТШ

Дослідно-видавничий доробок Донецького відділення НТШ включає: енциклопедії та словники, монографії та науково-практичні видання, підручники та посібники (загалом книг понад 400 назв з

літературознавства, педагогіки, філософії, історії, технічних наук тощо), періодичні та серійні видання (загалом понад 300 чисел). Більша частина з них підготовлена і випущена разом з «Українським культурологічним центром» (м. Донецьк), ТОВ «Східний видавничий дім», Донецьким національним університетом, Донецьким національним технічним університетом, Донецьким відділенням Центру гуманітарної освіти НАН України, Донецьким відділенням Товариства «Україна-Світ», Донецьким обласним Товариством української мови ім. Т. Г. Шевченка та іншими науковими установами і громадськими організаціями.

*Фрагмент бібліотечних полиць Українського культурологічного центру –
Донецького відділення НТШ. Донецьк, 2014 р.
(близько 1000 книг втрачено у 2015 у зв'язку з окупацією).*

Зокрема, за активної творчої та організаційної і фінансової підтримки НТШ-Америка у 2001-20013 рр. випущено «Гірничий енциклопедичний словник» (12700 статей, понад 100 авторів) та «Малу гірничу енциклопедію» (17 350 термінологічних та номенклатурних одиниць, близько 150 авторів). Ці видання створили українську термінологічну базу в гірництві.

Донецьке відділення НТШ виступило засновником та співзасновником серійних і періодичних видань:

- «Донецький вісник Наукового товариства імені Шевченка» (ISSN 1728-9572, засновано 2001 р., до 2023 р. випущено 50 томів, частина з яких тематичні)
- Науково-практичного збірника «Проблеми підручника середньої і вищої школи» (ISSN 1810-4126, засновано 2001 р., до 2023 р. випущено 4 томи),
- «Хроніка Донецького відділення Наукового товариства Шевченка» (ISSN 1814-1617, засновано 2007 р., до 2023 р. випущено 2 томи).

У видавничому секторі. Ліворуч – директор ТОВ Східний видавничий дім Галина Тимофєєва (член Донецького відділення НТШ).

У 1997-2018 рр. Донецьке відділення НТШ підтримало аналітично-інформаційний журнал «Схід» (заснований ГО «Український культурологічний Центр» у 1995 р., журнал фаховий і наукометричний, спеціалізація – історія, філософія, до 2018 р. випущено понад 170 чисел). З 2018 р. підготовкою журналу опікується Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ) та Український Культурологічний Центр.

Крім того, Донецьке відділення НТШ у 1998 році заснувало серію брошур «Біобібліографія вчених Донбасу» (до 2023 р. випущено понад 10 брошур).

Книжково-видавничий доробок (понад 400 назв книг) Донецького відділення НТШ включає видання з гуманітарних та точних наук. Найбільш значимими з них є такі роботи:

• **В галузі гуманітарних наук:**

1. Цикл робіт **І. Т. Паська** та **Я. І. Паська** „Громадянське суспільство та національна ідея“, Донецьк: НТШ, НАН України, — 1999. — 184 с. GEMEINSCHAFT US GESELLSCHAFT До питання про суб'єкт історичного процесу. Київ. 2023.

2. Цикл робіт **В.Пірка** стосовно заселення і освоєння степової України, зокрема Донеччини в XVI—XVIII ст.» (1998—2005 рр.).

3. Цикл робіт **В.Оліфіренко і Св. Оліфіренко**. Посібники з української літератури для шкіл Кубані «Козак Мамай» (В.Оліфіренко та В.Чумаченко) і Східної Слобожанщини «Слобожанська хвиля». Барвінок Донбасу: Читанки з народознавства і літ-ри рідного краю. 2000; Уроки правди і добра: Посіб. за творчістю письменників-донеччан. 2001; Підручник з української літератури: історія і теорія. 2003. Універсальний літературний словник-довідник. 2006. Всі видані у Донецьку.

4. Цикл робіт **В.Просалової**: Поезія «Празької школи». Навчальний посібник (2000), Празька школа: хрестоматія прозових творів (2004), Текст у світі текстів Празької літературної школи. Монографія. (2005), Празька літературна школа: Ліричні та епічні твори (2008), Письменники української діаспори: Донбаський вимір (2010), Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості (2012).

5. Цикл робіт **Валентини Соболь**. Не будьмо тінями зникомими. (Навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей), 2006. «12 подорожей в країну давнього письменства» (Донецьк, 2003).

6. Цикл біографічних статей про видатних людей Донбасу **В.Герещенка**: Золото у кожного в душі. — 2010. 296 с.; Золоті полотна. — 2013. — 196 с. **Групи авторів Донецького відділення НТШ**: Постаті. Нариси про видатних людей Донбасу, 2011. — 216 с.

7. Цикл робіт **Єщенко Т.А.** «Лінгвістичний аналіз тексту» (2009), «Українська мова професійного спілкування» (2011), «Практична стилістика української мови» (2009), «Тестові завдання з історії української культури» (2011), «Тестові завдання з теорії та історії української літератури» (2012).

8. Цикл робіт **Гайка Г.І, Білецького В. С.** з історії гірничої справи в Україні і світі: Нарис історії гірництва в Україні. К.: ТОВ Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». 2022. **Гайко Г., Білецький В.**, Мікось Т., Хмура Я. Гірництво й підземні споруди в Україні та Польщі (нариси з історії). 2009. **Гайко Г. І., Білецький В. С.** Історія гірництва — Київ-Алчевськ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2013. — 542 с. **Геннадій Гайко, Володимир Білецький**. Гірництво в історії цивілізації. — Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. — 488 с.

9. **Башун О. В.** Вплив маркетингу і фандрейзингу на трансформацію бібліотек: монографія, 1999. — 238 с.

10. **Володимир Біляїв**. «На неокраїнім крилі...» (Штрихи до літературних портретів західної діаспори), 2003.

11. Віра Боднарук, **Володимир Білецький**. Українські вечори в Українському Інституті Модерного Мистецтва Чикаго, 1973—2006, 2006.

12. **Задніпровський О. І.** Хроніка голоду 1946—1947 років у Донбасі. 2007. — 372 с.

13. **Дмитро Білий**, Українці Кубані в 1792—1921 роках. Еволюція соціальних ідентичностей, 2009.

14. **Загнітко А.П.** Подих рідного слова, 2014. – 236 с.

15. **Білецький В. С., Гайко Г. І., Орловський В. М.** Історія та перспективи нафтогазовидобування: Навчальний посібник. — Київ, 2019, 302 с.

16. Донецька Шевченкіана у датах і подіях: 1851-2014 / Укладач: **Т. Г. Пішванова**. 2014. — 176 с. (2019 році перевидана з первинного оригінал-макету у Харкові ТОВ «ПЕТ» накладом 1000 примірників)

• В галузі природничих наук:

1. Енциклопедичні видання з гірництва: «Гірничий енциклопедичний словник», тт. I, II, III — Донецьк: Східний видавничий дім. За ред. **В.С.Білецького**— 2001—2004. — 514, 632, 752 с. Мала гірнича енциклопедія. т. I-III (за редакцією **В. С. Білецького**). — Донецьк: 2004-2013. — 640 , 652, 644 с.

2. Енциклопедичні видання з хімії: **Опейда Й. О.**, Швайка О. П. Тлумачний термінологічний словник з органічної та фізико-органічної хімії. — К.: «Наукова думка», 1996. — 532с. **Опейда Й.**, Швайка О., Ніколаєвський А. Тлумачний термінологічний словник з хімічної кінетики. — Донецьк: «Юго-Восток», 2003. — 274с. **Опейда Й.**, Швайка О. Глосарій термінів в хімії. — Донецьк: «Вебер», 2008. — 758 с.

3. Цикл посібників і монографій (понад 50 книг – видані у Донецьку, Кривому Розі, Києві, Львові, Маріуполі) з переробки твердих корисних копалин – вугілля і руд (**В. О. Смирнов**, **В. С. Білецький**, В. М. Самилін, Ю. Л. Папушин, **В.Л.Шпильовий**, Т.А.Олійник 2002—2020 рр.). Сергєєв П. В., **Білецький В. С.** Селективна флокуляція вугілля. 1999, 136 с. Нікітін І. М., Сергєєв П. В., **Білецький В. С.** Селективна флокуляція вугільних шламів латексами. 2001. — 152 с. **Смирнов В. О., Білецький В. С.** Проектування збагачувальних фабрик, 2002.- 296 с. Самилін В., **Білецький В.** Спеціальні методи збагачення корисних копалин (курс лекцій). — 2003. — 116 с. **Смирнов В. О., Білецький В. С.**

Фізичні та хімічні основи виробництва. Навчальний посібник. — Донецьк: Східний видавничий дім, — 2005. — 148 с. **Смирнов В. О., Білецький В. С.** Гравітаційні процеси збагачення корисних копалин. Навчальний посібник. — Донецьк: Східний видавничий дім, — 2005. — 300 с. **Білецький В. С., Смирнов В. О.** Переробка і якість корисних копалин (курс лекцій). — 2005. — 324 с. Папушин Ю. Л., **Смирнов В. О., Білецький В. С.** Дослідження корисних копалин на збагачуваність (навчальний посібник). 2006. **Світлий Ю. Г., Білецький В. С.** Гідравлічний транспорт (монографія). — 2009. — 436 с. **Смирнов В. О., Білецький В. С.** Флотаційні методи збагачення корисних копалин. 2010. — 496 с. Сергєєв П. В., **Білецький В. С.** Селективна флокуляція вугільних шламів органічними реагентами. (монографія). — 2010. — 240 с. **Смирнов В. О., Сергєєв П. В., Білецький В. С.** Технологія збагачення вугілля. Навчальний посібник. — 2011. — 476 с. **Смирнов В. О., Білецький В. С.** Підготовчі процеси збагачення корисних копалин. [навчальний посібник]. 2012. — 284 с. **Смирнов В. О., Білецький В. С., Шолда Р. О.** Переробка корисних копалин (монографія). 2013. 600 с. Сокур М. І., **Білецький В. С.** та ін. — всі попередні книги — Донецьк. Підготовка корисних копалин до збагачення: монографія / Сокур М. І., Білецький В. С., Єгурнов О. І., Воробйов О. М., Смирнов В. О., Божик Д. П. — Кременчук. 2017. — 392 с. Сокур М. І. Рудопідготовка: дроблення, подрібнення, грохочення: монографія / Сокур М. І., **Білецький В. С.** Ведмідь І. А., Робота Є. М.. — Кременчук — 2020. — 494 с. Сокур М. І. Екологічна безпека та економіка: монографія // Сокур М. І., Шмандій В. М., **Білецький В. С.,** Бабець Є. К., Мельникова І. Є., Харламова О. В., Шелудченко Л. С. / Кременчук: ПП. — 2020. — 238 с. **Білецький В. С., Олійник Т. А., Смирнов В. О., Скляр Л. В.** Основи техніки та технології збагачення корисних копалин: навчальний посібник. — Київ: Ліра-К 2020. — 634 с. Мінералогічний словник / Укл. **Білецький В. С.,** Омельченко В. Г., Горванко Г. Д. — Маріуполь. 2016. — 488 с. П. В. Сергєєв, **В. С. Білецький.** Комп'ютерне моделювання технологічних процесів переробки корисних копалин (практикум)/— Маріуполь 2016. — 119 с. Мінералого-петрографічний словник. Книга перша. Мінералогічний словник / Укл.: **В. С. Білецький, В. Г. Суярко,** Л. В. Іщенко. — Харків - Київ, 2018. — 438 с. **Білецький В.С., Смирнов В.О.,** Сергєєв П.В. Моделювання процесів переробки

корисних копалин: Посібник /», Львів: «Новий Світ-2000», 2020. – 399 с.

4. Цикл посібників і монографій (понад 30 книг – видані у Полтаві, Харкові, Києві, Львові) з видобування і переробки нафти, газу та конденсату (Проектування бурового і нафтогазопромислового обладнання : посібник / [Білецький В. С., Вітрик В. Г., Матвієнко А. М., Орловський В. М., Савик В. М., Рой М. М., Молчанов П. О., Дорохов М. А., Сизоненко А. В., Проскурня М. І., Дегтярьов В. Л., Шумейко О. Ю., Кулакова С. Ю., Ткаченко М. В.]. – Полтава : 2015. – 192 с. Основи нафтогазової справи / В. С. Білецький, В. М. Орловський, В. І. Дмитренко, А. М. Похилко. – Полтава - Київ . – 312 с. Основи нафтогазової інженерії : посібник / В. С. Білецький, В. М. Орловський, В. Г. Вітрик. – Харків - Київ, 2018. – 410 с. Історія та перспективи нафтогазовидобування : навч. посіб. / В. С. Білецький, Г. І. Гайко, В. М. Орловський. – Київ-Львів 2019. – 302 с. Основи транспорту природних вуглеводнів : навч. посіб. / В. С. Білецький, М. І. Фик ; за ред. І. М. Фика. – Харків. 2019. – 274 с. Основи хімії і фізики горючих копалин : підруч. для студ. вищих навч. закладів / В. І. Саранчук, М. О. Ільяшов, Ошовський В. В., Білецький В. С. – Львів : «Новий Світ-2000», 2019. – 372 с. Інженерна геологія (з основами геотехніки): підручник для студентів вищих навчальних закладів / кол. авторів: В. Г. Суярко, В. М. Величко, О. В. Гаврилук, В. В. Сухов, О. В. Нижник, В. С. Білецький, А. В. Матвеев, О. А. Улицький, О. В. Чуєнко; за заг. ред. проф. В. Г. Суярка. – Харків. 2019. – 278 с. Орловський В. М., Білецький В. С., Вітрик В. Г. Технологія розробки нафтових родовищ. навч. посіб. для студ – Полтава, 2020. – 243 с. Орловський В. М., Білецький В. С., Вітрик В. Г. Технологія розробки нафтових родовищ : навч. посібник – Полтава : Техсервіс, 2020. – 243 с. Орловський В. М., Білецький В. С., Вітрик В. Г., Сіренко В. І. Технологія розробки газових і газоконденсатних родовищ. Харків – Львів, Видавництво «Новий Світ – 2000», 2020. – 311 с. Орловський В. М., Білецький В. С., Вітрик В. Г., Сіренко В. І. Бурове і технологічне обладнання інженерії (Навчальний посібник). Харків- Львів, Видавництво «Новий Світ – 2000», 2021. – 319 с. Білецький В.С. Моделювання у нафтогазовій інженерії (Навчальний посібник). – Харків. 2021. – 300 с. та ін..)

5. Цикл словників з гірництва (Манець І. Г., Білецький В. С., Яценко Ю. П. Російсько-український словник із техногенної безпеки та екології. 2004. — 576 с. Манець І. Г., Коваль А. Н.,

Кирокасян Г. И. Русско-украинский горнотехнический словарь.— Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2005.— 482 с. **Манец І. Г., Кравченко В. М.** Русско-украинский словарь по горному делу — Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд». Тт.1-2— 2006.— 472, 420 с.).

6. **Світлий Ю. Г., Білецький В. С.** Гідравлічний транспорт (монографія). — Донецьк: Східний видавничий дім, Донецьке відділення НТШ, «Редакція гірничої енциклопедії», 2009. — 436 с.

7. **Світлий Ю. Г., Круть О. А.** Гідравлічний транспорт твердих матеріалів. Донецьк: Східний видавничий дім, 2010. — 268 с.

8. За 2008-2023 рр. **В.С.Білецький та Г.І.Гайко** переклали і видали друком наукову пам'ятку середньовіччя De Re Metallica (1556 р.) Георга Агріколи:

•Агрікола Г. Про гірничу справу в дванадцяти книгах (книги I—VI)/ Переклад і редакція В. Білецького, Г. Гайка. — Донецьк: Східний видавничий дім, 2014. – 226 с.

•Агрікола Г. Про гірничу справу XII книг : (кн. VII-XII) = De Re Metallica Libri XII / Георгій Агрікола ; порівняльний пер., наук. ред. й комент.: В. Білецький, Г. Гайко. – Львів : Новий Світ-2000, 2023. – 343 с.

Наукові експедиції та відрядження з науково-дослідницькими цілями

1. У 1998, 2000, 2006 і 2008 рр. – ряд творчих поїздок, наукове стажування голови НТШ-Донецьк проф..**В.С.Білецького** у США (Міссісіпський Консорціум вищих навчальних закладів з інтернаціонального розвитку (Mississippi Consortium for International Development), Міссісіпський університет (Джексон, США, 1998), Інститут публічно-приватного партнерства, The Institute for Public-Private Partnerships, «Heritage Foundation» (Вашингтон), Університет Іллінойсу в Урбана-Шампейн та Університет Іллінойсу (Чикаго), Інститут Брукінгс, САТО-Institute, Інститут міста (Вашингтон) і Польщі (Варшавський університет, Ягеллонський університет, Гірничо-металургійна академія імені Станіслава Сташиця, Гданський інститут ринкової економіки). У 2009 р. – стажування **В.В.Оліфіренка** у США (збір матеріалів для видань Донецького відділення НТШ).

2. 2004 р. Наукова експедиція до Північної Слобожанщини – мм. Белгород, Воронеж, Старий Оскол, Розсош та ін. (**В. В. Оліфіренко та С. М. Оліфіренко**) – збір матеріалів для посібника-хрестоматії з

літературного краєзнавства «Слобожанська хвиля» для середніх шкіл РФ та України.

3. 2004-2005 рр. Наукова експедиція по історичних копальнях Польщі і Чехії (за грантом Каси Мянговського, Польська Академія наук) – збір матеріалів для монографій **Білецький В. С., Гайко Г. І.** Хронологія гірництва в країнах світу.(2006), Гайко Г., Білецький В., Мікось Т., Хмура Я. Гірництво й підземні споруди в Україні та Польщі (2009).

4. У 2019 р. у рамках Грантової програми НТШ-А здійснено Наукову експедицію до гірничих промислів і університетів з природничих наук Галичини, Подніпров'я та Центральної і Східної України та виконано дослідження: «Історія гірництва в Україні: від первісних спільнот до здобутків індустріальної епохи» (**Білецький В. С., Гайко Г. І.**) – збір матеріалів для монографії «Нарис з історії гірництва в Україні».

Закордонні контакти

Донецьке відділення НТШ має творчі контакти з науковцями Польщі, Росії, США, Канади. Презентації видань Донецького відділення НТШ відбулися у Польщі (Краків, Варшава), США (Вашингтон, Чикаго), Росії (Москва, Бібліотека української літератури у Москві).

Література

Хроніка Донецького відділення Наукового товариства Шевченка. Т. 1 (1997-2007) — Донецьк. — НТШ, 2007. — 212 с.

Хроніка Донецького відділення Наукового товариства Шевченка. Т. 2 (2008-2012) — НТШ, 2012. – 192 с.

Вісники НТШ. 2001-2023 рр.

ТВОРЧІ ПОРТРЕТИ ДІЙСНИХ ЧЛЕНІВ НТШ

Володимир Стефанович Білецький

Відомий український науковець у галузі гірництва, доктор технічних наук (1994), професор (2006), видавець, редактор, перекладач, дійсний член Наукового товариства імені Тараса Шевченка (1998), голова Донецького відділення НТШ, Академії економічних наук (2004) та Академії гірничих наук (2012) України. Автор ідеї та науковий редактор першої національної української Гірничої енциклопедії (2001-2013). Громадсько-політичний діяч. Орден «За заслуги III ступеня» (2009).

Народився 1950 року в с. Матвіївка Вільнянського району Запорізької області, Україна.

1972 року закінчив з відзнакою Дніпропетровський гірничий інститут. Спеціальність: «Електрифікація і автоматизація гірничих робіт».

Упродовж 1974—1978 рр. — аспірант кафедри «Автоматизація виробничих процесів» Дніпропетровського гірничого інституту.

Протягом 1974—1976 рр. — інженер-дослідник кафедри «Автоматизація виробничих процесів» Дніпропетровського гірничого інституту.

Понад 40 років життя Володимира Білецького пов'язані з гірничими науками, Донбасом. 1976 року переїхав жити і працювати на Донбас, не припиняючи навчатися в аспірантурі Дніпропетровського гірничого інституту за фахом «Автоматизація виробничих процесів». Працював старшим механіком на шахті ім. Орджонікідзе, ВО «Макіїввугілля», у Макіївському науково-дослідному інституті з безпеки робіт у гірничій промисловості (1976—1981).

З 1981 до 2000 рр. працював у науково-дослідному секторі Донецького політехнічного інституту (нині Донецький національний технічний університет) на посадах старшого, а потім головного наукового співробітника.

1986 року в Національному гірничому університеті захистив кандидатську дисертацію з теми: «Технологические основы рационального использования масляной грануляции для обезвоживания и облагораживания гидравлически транспортируемых углей» за спеціальністю 05.15.08 «Збагачення корисних копалин».

1994 року в Національному гірничому університеті захистив докторську дисертацію. Тема — «Розробка наукових основ і способів селективної масляної агрегації вугілля та вуглевмісних продуктів» за спеціальністю 05.15.08 «Збагачення корисних копалин».

У період 2000 — літо 2014 р. — професор Донецького національного технічного університету.

Варшавський університет (Польща), робота із твором Георгіуса Атріколи «De re metallica libri XII». 2008 р.

З осені 2014 р. до літа 2017 р. — професор, завідувач кафедри «Обладнання нафтових і газових промислів» Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка. З осені 2017 р. — професор НТУ «Харківський політехнічний інститут».

Науковий доробок

1. Розробив наукові основи технології масляної агломерації вугілля.
2. Створена нова технологія магістрального гідротранспорту вугілля на основі **поєднання** процесів «гідротранспорт — масляна агломерація». Варіант цієї технології для дальнього магістрального гідротранспорту коксівного вугілля включено до Банку промислової та технологічної інформації (БПТІ) ЮНІДО ООН.
3. Розвинув теорію і прикладні аспекти технології адгезійного збагачення золота.
4. Розробив (у співавторстві) теорію висококонцентрованих водовугільних суспензій (на основі теорії ДЛФО).
5. Виділив і розвиває дослідження наукового напрямку «суміщені технологічні процеси» в гірничій галузі, енергетиці, гідротранспорті, нафтогазовій галузі.
6. Висунув оригінальні гіпотези про:
 - специфічність адгезійних зв'язків речовин з надмолекулярною структурою;
 - наявність ефекту адсорбційного розкриття поверхні порового простору

твердої фази (ефект «вивертання пор»), який супроводжує ефект Ребіндера.

7. Розробив або вперше застосував методи:

- феноменологічний метод — у галузі технологій перероблення мінеральної сировини;
- метод гіпотез — в галузі масляної агломерації вугілля;
- метод препарування вуглереагентних структур (гранул, агломератів, флокул) для мікроскопічних досліджень;
- дериватографічний метод — для ідентифікації плівок вологи на твердій поверхні, які мають з нею різну енергію зв'язку.

Проводив дослідження в багатьох наукових школах — Національній гірничій академії України, Донецькому національному технічному університеті, Інституті фізико-органічної хімії та вуглехімії НАН України, Інституті біоколоїдної хімії НАН України, Макіївському державному науково-дослідному інституті з безпеки робіт у гірничій промисловості, Держинській філії ЛенНДІхімашу (м. Держинськ, РФ), Академгородок (Новосибірськ), Інституті «ВНДІПГідротрубопровід» (м. Москва, Росія), Інституті «ІРДІРІДМЕТ» (м. Іркутськ, РФ), УралВТИ (Челябінськ), Варшавський університет (Варшава, Польща), Науково-виробничому об'єднанні «Хаймек» (м. Донецьк), Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка, Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут».

Наукова школа

Білецький В. С. входить до провідних членів наукової школи «Спеціальні методи збагачення, зневоднення і грудкування тонко- і дрібнодисперсного вугілля», є членом вітчизняної наукової спільноти «Школа підземної розробки», Донецька наукова школа вуглехімії, учасник польської Szkoła Eksploatacji Podziemnej. Тісна співпраця і спільні публікації в межах діяльності вітчизняної наукової школи гідравлічного транспорту.

Виступ В.Білецького в Іллінойському Університеті (1990-і роки)

Закордонна наукова співпраця

У 1995 р. член Літньої лабораторії Росії та Східної Європи Іллінойського університету (Іллінойський університет в Урбана-Шампейн»)

Сертифікат Міссісіпського Консорціуму вищих навчальних закладів з інтернаціонального розвитку (Mississippi Consortium for International Development) (Джексон, США, 1998)

Сертифікат Інституту публічно-приватного партнерства, The Institute for Public-Private Partnerships, (Вашингтон, США, 2000).

У 2000 р. – представник від України у міжнародній екологічній організації «Global Nest».

У 2000-2005 рр. Експерт «Heritage Foundation».

Експерт всеукраїнського проекту з міжнародною участю — Всеукраїнської експертної мережі.

Випускник міжнародної програми «Community Connections Program» (програма «Громадські зв'язки»), яка фінансується Державним Департаментом США (посвідчення від 19.04.2001).

Наукове стажування у Варшавському університеті (Польща) — 2006 та 2008 року за підтримки Каси Мяновського.

Зарубіжний учасник Міжнародного гірничого форуму "Szkoła Eksploatacji Podziemnej", Краків (1990-2000-і роки).

Гранти від міжнародних фондів та організацій: фонду Дж.Сороса «Відродження» (1994, 1995) – для утворення і розвитку ГО «Український культурологічний центр» (Донецьк), «Євразія» (для підтримки журналу «Схід», 1990-і роки), «Каутенпат» (проект «Вибери своє майбутнє», 1998), НТШ-США (проект «Історія гірництва в Україні: від первісних спільнот до здобутків індустріальної епохи», 2018), Вища технічна школа ім. Георга Агріколи, м. Бохум, Німеччина (проект перекладу пам'ятки середньовіччя, 1556 р., De Re Metallica, 2023 р.).

Виступ голови Донецького відділення НТШ професора Володимира Білецького від наукової громади Донбасу на зустрічі з Президентом України Віктором Ющенком у Донецьку, 2000-і роки

2000-2023 рр. Учасник низки міжнародних фахових конференцій у США, Україні, Польщі, РФ, Чехії, Грузії, Німеччині, Туреччині, Японії, Китаї, Австралії, Великобританії та ін. Крім того, відвідав закордонні університети (міжнародні конференції, заходи наукових шкіл, стажування тощо): Університет Іллінойсу в Урбана-Шампейн та Університет Іллінойсу (Чикаго) (США), Варшавський університет (Польща), Карлів університет (Чехія), Санкт-Петербурзький державний технологічний інститут та Воронежський державний університет (РФ), Міссісіпський університет та Коледж Мілсепс (Джексон, США), Ягеллонський університет (Польща), Гірничо-металургійна академія імені Станіслава Сташиця (Польща), Берлінський університет імені Гумбольдтів (Німеччина), а також ряд Аналітичних центрів — The Heritage Foundation, Інститут Брукінгс, САТО-Institute, Інститут міста, Центр фондцій (всі — США, Вашингтон), Гданський інститут ринкової економіки (Польща) та ін.

*21-й Світовий гірничий конгрес,
Краків, Польща. 2008 р.*

Редакційна робота

Член редакційних колегій діючих наукових видань:

- 1) «Mining of Mineral Deposits» (фахове, група А, **Scopus, WoS**;
- 2) «Вісника Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (Серія «Геологія — географія — екологія»)» (фахове, група А, **WoS**);
- 3) Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія: Хімія, хімічна технологія та екологія (група Б)

Редактор діючих видань:

- 4) Головний редактор аналітичного журналу «Схід» (**Index Copernicus**, група Б) (1995-2022)
- 5) Ініціатор і редактор 1—2 випусків науково-технічного журналу Нафтогазова інженерія (2015-2017). Видавець — ПолтНТУ. ISSN 2518—1955
- 6) Ініціатор і редактор 1-5 випусків наукового журналу «Геотехнології» (2018-2022). Видавець — НТУ «Харківський політехнічний ін-т» ISSN 2616-8839.

7) Ініціатор і редактор «Донецького вісника Наукового товариства імені Шевченка». За період 2001—2022 рр. вийшло друком 50 томів Вісника. Рубрики: політика, філософія, психологія, історія, мова, література, гірничі науки, техніка, хімія, медицина. ISSN 1728-9572.

8) Співзасновник (2001) разом з Донецьким відділенням Центру гуманітарної освіти НАНУ та УКЦентром Донецька наукового збірника "Проблеми підручника середньої і вищої школи". Друком вийшло 4 томи. ISSN 1810-4126.

9) Ініціатор і редактор «Хроніки Донецького НТШ». Друком вийшло 2 томи. ISSN 1814-1617

. Проф. В.С.Білецький, Голова НТШ проф.. О.М.Романів та член Донецького відділення НТШ, випусковий редактор журналу «Схід» Галина Сімченко на 6 Конгресі МАУ у Донецьку, 2005 р.

Публікації

Проф. В.С.Білецький має понад 750 наукових публікацій з точних наук, зокрема понад 70 книг (монографії, навчальні посібники, словники, енциклопедичні видання (Мала гірнича енциклопедія, Гірничий енциклопедичний словник, переклад De Re Metallica) та близько 70 винаходів (патентів). Автор близько 300 науково-популярних та публіцистичних друкованих статей в енциклопедіях, журналах і газетах України та інших країн. Редактор і видавець ряду книг з точних і гуманітарних наук.

Станом на 01.07.23 статті, індексовані в Наукометричних базах : Scopus (50) та Web of Science (24), WorldCat (35 works in 35 publications in 1 language and 92 library), Index Copernicus (понад 20).

У **Google Scholar**: статистика цитування станом на липень 2023 р. – 2267. h = 25.

Друковані праці В.С.Білецького присутні у:

- Бібліотеці Конгресу США,
- KATALOG DER DEUTSCHEN NATIONALBIBLIOTHEK,
- KARTOTEKI WZORCOWE BIBLIOTEKI NARODOWEJ
- Національних, регіональних, університетських та місцевих бібліотеках України.

Окремі публікації:

Енциклопедичні:

1. Автор концепції, керівник проекту та науковий редактор проекту «Гірнича енциклопедія», який включає:
Гірничий енциклопедичний словник : у 3 т. / ред. В. С. Білецький. — Донецьк : Східний видавничий дім, 2001-2004.
Мала гірнича енциклопедія : у 3 т. / ред. В. Білецький. – Донецьк : Донбас, Східний видавничий дім. – 2004-2013. – (За Грантом Кабінету Міністрів України, Програма «Соціально значима книга»).
2. Член редакційної колегії «Енциклопедії гірничої механіки» (1-2 том, 2008).
3. Автор ряду статей у енциклопедичних проектах: «Велика українська енциклопедія», «Енциклопедія сучасної України», «Енциклопедія «Наукове товариство ім. Шевченка»».

Словники:

1. Манець І. Г. **Російсько-український словник із техногенної безпеки та екології** / Манець І. Г., Білецький В. С., Яценко Ю. П. ; ред. Б. А. Грядущий. — Донецьк : Донбас, 2004. — 576 с. – (За Грантом Кабінету Міністрів України, Програма «Соціально значима книга»).
2. Маценко Г. **Короткий словник з петрографії вугілля** / Маценко Г., Білецький В., Шендрік Т. – Донецьк : Східний видавничий дім, ІНФОВ НАНУ, 2011. — 74 с.

3. Мінералого-петрографічний словник. Кн. 1 : Мінералогічний словник / уклад.: В. С. Білецький, В. Г. Суярко, Л. В. Іщенко. – Харків : НТУ «ХП» ; Київ : ФОП Халіков Р. Х., 2018. – 438 с.

Монографії

1. **Білецький В. С.** Теорія і практика селективної масляної агрегації вугілля : монографія / Білецький В. С., Сергєєв П. В., Папушин Ю. Л. – Донецьк : Грань. – 1996. – 264 с.

2. **Світлий Ю. Г.** Гідравлічний транспорт : монографія / Світлий Ю. Г., Білецький В. С. — Донецьк : Східний видавничий дім, Донецьке відділення НТШ, «Редакція гірничої енциклопедії», 2009. — 436 с.

3. **Сергєєв П. В.** Селективна флокуляція вугільних шламів органічними реагентами : монографія / Сергєєв П. В., Білецький В. С. — Донецьк : Східний видавничий дім, Донецьке відділення НТШ, «Редакція гірничої енциклопедії», 2010. — 240 с.

4. **Гайко Г. І.** Гірництво в історії цивілізації : монографія / Гайко Г. І., Білецький В. С. — Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. — 488 с.

5. **Смирнов В. О.** Переробка корисних копалин : монографія / Смирнов В. О., Білецький В. С., Шолда Р. О. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2013. – 600 с.

6. **Сокур М. І.** Підготовка корисних копалин до збагачення : монографія / Сокур М. І., Білецький В. С. та ін. – Кременчук : Кременчуцький нац. ун-т ім. М. Остроградського, Академія гірничих наук України, ПП Щербатих О. В., 2017. — 392 с.

7. **Сокур М. І.** Екологічна безпека та економіка : монографія // Сокур М. І., Шмандій В. М., Білецький В. С., Бабець Є. К., Мельникова І. Є., Харламова О. В., Шелудченко Л. С. – Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2020. — 238 с.

8. **Гайко Г. І.** Нарис історії гірництва в Україні / Г. І. Гайко, **В. С. Білецький.** – Київ : ТОВ Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2022. – 189 с.

9. **Шпильовий Л. В.** Мазурівське рідкіснометалічне родовище : монографія / Шпильовий Л. В., Білецький В. С., Чернієнко Н. М., Стрекозов С. М. / ред. Білецький В. С. — Львів : Новий Світ-2000, 2023. — 283 с.

10. **Світлий Ю. Г.** Гідравлічний транспорт : монографія / Світлий Ю. Г., Білецький В. С. — Донецьк : Східний видавничий дім, Донецьке відділення НТШ, «Редакція гірничої енциклопедії», 2009. — 436 с.

*Володимир Білецький у офісі Українського культурологічного центру,
Донецького відділення НТШ, Донецьк, 2010 рік.*

**Окремі підручники та посібники з гірництва та нафтогазової інженерії
(створено основу сучасного парку навчальної літератури зі спеціальностей
184 і 185)**

1. **Смирнов В. О. Проектування збагачувальних фабрик :** посібник з грифом Мінвузу / Смирнов В. О., Білецький В. С. — Донецьк : Східний видавничий дім, 2002. — 296 с.
2. **Самилін В. Спеціальні методи збагачення корисних копалин :** курс лекцій / Самилін В., Білецький В. — Донецьк : Східний видавничий дім, 2003. — 116 с.
3. **Білецький В. С. Технологія збагачення корисних копалин :** посібник з грифом Мінвузу / Білецький В. С., Смирнов В. О. — Донецьк : Східний видавничий дім, 2004. — 272 с.
4. **Смирнов В. О. Фізичні та хімічні основи виробництва :** навч. посіб. / Смирнов В. О., Білецький В. С. — Донецьк : Східний видавничий дім, 2005. — 148 с.
5. **Смирнов В. О. Гравітаційні процеси збагачення корисних копалин :** навч. посіб. / Смирнов В. О., Білецький В. С. — Донецьк : Східний видавничий дім, 2005. — 300 с.

6. **Білецький В. С. Переробка і якість корисних копалин : курс лекцій / Білецький В. С., Смирнов В. О. — Донецьк : Східний видавничий дім, 2005. — 324 с.**
7. **Папушин Ю. Л. Дослідження корисних копалин на збагачуваність : навч. посіб. / Папушин Ю. Л., Смирнов В. О., Білецький В. С. — Донецьк : Східний видавничий дім, НТШ-Донецьк. — 2006. — 344 с.**
8. **Основи нафтогазової справи / В. С. Білецький, В. М. Орловський, В. І. Дмитренко, А. М. Похилко. — Київ : ФОП Халіков Р. Х., 2017. — 312 с.**
9. **Основи нафтогазової інженерії : посібник / В. С. Білецький, В. М. Орловський, В. Г. Вітрик. — Харків : НТУ «ХПІ» : Харківський нац. ун-т міського господарства ім. О. М. Бекетова ; Київ : ФОП Халіков Р. Х., 2018. — 410 с.**
10. **Історія та перспективи нафтогазовидобування : навч. посіб. / В. С. Білецький, Г. І. Гайко, В. М. Орловський. — Київ : ФОП Халіков Р. Х., вуглеводнів : підручник / В. С. Білецький, М. І. Фик ; за редак. І. М. Фика. — Ха2019. — 302 с.**
11. **Основи транспорту природних вуглеводнів : посібник / ред. І. М. Фик. — Харків : НТУ ХПІ ; Львів : «Новий Світ-2000», 2019 — 274 с.**
12. **Основи хімії і фізики горючих копалин : підруч. для студ. вищих навч. закладів / В. І. Саранчук, М. О. Ільяшов, Ошовський В. В., Білецький В. С. — 2-ге вид. — Львів : «Новий Світ-2000», 2019. — 372 с.**
13. **Смирнов В. О. Переробка корисних копалин : підручник / В. О. Смирнов, В. С. Білецький. — Львів: «Новий Світ-2000», 2019. — 607 с.**
14. **Техніка і технологія переробки гірських порід [Електронний ресурс] : навч. посіб. / В. Г. Кравець, О. М. Терентьев В. С. Білецький, В. О. Смирнов, О. М. Чала ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. — Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. — 315 с.**
15. **Інженерна геологія (з основами геотехніки) : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В. Г. Суярко, В. М. Величко, О. В. Гаврилюк, В. В. Сухов, О. В. Нижник, В. С. Білецький, А. В. Матвеев, О. А. Улицький, О. В. Чуєнко ; заг. ред. проф. В. Г. Суярка. — Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2019. — 278 с.**
16. **Орловський В. М. Технологія розробки нафтових родовищ : навч. посіб. для студентів спеціальності «Нафтогазова інженерія та технології» / В. М. Орловський, В. С. Білецький, В. Г. Вітрик; ХНУМГ ім. О.М.Бекетова ; НТУ «ХПІ». — Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2020. — 243 с.**
17. **Білецький В. С. Моделювання процесів переробки корисних копалин : навч. посіб. / Білецький В. С., Смирнов В. О., Сергеев П. В. ; НТУ «Харківський політехнічний інститут». — Львів : «Новий Світ-2000», 2020. — 399 с.**
18. **Основи техніки та технології збагачення корисних копалин : навч. посіб. / Білецький В. С., Олійник Т. А., Смирнов В. О., Скляр Л. В. — Київ : Ліра-К, 2020. — 634 с.**

19. **Технологія розробки газових і газоконденсатних родовищ** / Орловський В. М., Білецький В. С., Вітрик В. Г., Сіренко В. І. — Харків : Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова ; НТУ «Харківський політехнічний інститут». — Львів : «Новий Світ – 2000», 2020. — 311 с.
20. **Бурове і технологічне обладнання** / Орловський В. М., Білецький В. С., Вітрик В. Г., Сіренко В. І. ; Харківський національний ун-т міського господарства імені О. М. Бекетова ; НТУ «ХПІ» ; ТОВ НТП «Бурова техніка». — Львів : «Новий Світ – 2000», 2021. — 319 с.
21. **Білецький В. С. Моделювання у нафтогазовій інженерії** : навч. посіб. / В. С. Білецький ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". — Львів : Новий Світ – 2000, 2021. — 306 с.
22. **Смирнов В. О. Фізичні та хімічні основи галузевого виробництва** : навч. посіб. / Смирнов В. О., Білецький В. С. — Львів : «Новий Світ-2000», ФОП Піча С.В., 2022. — 148 с.
23. **Технологія видобування нафти** / Орловський В. М., Білецький В. С., Вітрик В. Г., Сіренко В. І. ; Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова ; НТУ «ХПІ» ; ТОВ НТП «Бурова техніка». — Львів : «Новий Світ – 2000», 2022. — 308 с.
24. **Орловський В. М. Нафтогазовилучення з важкодоступних і виснажених пластів** / Орловський В. М., Білецький В. С., Сіренко В. І. ; Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова ; НТУ «Харківський політехнічний інститут» ; ТОВ НТП «Бурова техніка». — Львів : «Новий Світ – 2000», 2023. — 312 с.
25. **Гайко Г. І. Історія гірництва** : підручник (з Грифом МОН) / Гайко Г. І., Білецький В. С. — Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія» ; Алчевськ : видавництво ДонДТУ «ЛАДО», 2013. — 542 с.
26. **Смирнов В. О. Технологія збагачення вугілля** : навч. посіб. / Смирнов В. О., Сергєєв П. В., Білецький В. С. — Донецьк : Східний видавничий дім, 2011. — 476 с.
27. **Смирнов В. О. Підготовчі процеси збагачення корисних копалин** : [навч. посіб.] / Смирнов В. О., Білецький В. С. — Донецьк : Східний видавничий дім, Донецьке відділення НТШ, 2012. — 284 с.
28. **Техніка та технологія збагачення корисних копалин** : [у 3 ч.]. **Ч. I. : Підготовчі процеси** / Білецький В. С., Олійник Т. А., Смирнов В. О., Скляр Л. В. — Кривий Ріг : Чернявський Д. О., 2019. — 202 с.
29. **Техніка та технологія збагачення корисних копалин** : [у 3 ч.]. **Ч. II. : Основні процеси** / Білецький В. С., Олійник Т. А., Смирнов В. О., Скляр Л. В. — Кривий Ріг : Чернявський Д. О., 2019. — 212 с.
30. **Техніка та технологія збагачення корисних копалин** : [у 3 ч.]. **Ч. III. : Заклучні процеси** / Білецький В. С., Олійник Т. А., Смирнов В. О., Скляр Л. В. — Кривий Ріг : Чернявський Д. О., 2019. — 230 с.

Переклади

1. Агрікола Г. Про гірничу справу XII книг : (кн. I-VI) / Г. Агрікола ; порівняльний пер., наук. ред. й комент.: В. Білецький, Г. Гайка. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2014. – 227 с.

2. Агрікола Г. Про гірничу справу XII книг : (кн. VII-XII) = De Re Metallica Libri XII / Георгій Агрікола ; порівняльний пер., наук. ред. й комент.: **В. Білецький, Г. Гайко.** – Львів : **Новий Світ-2000**, 2023. – 343 с.

Вибрані праці у гуманітарній сфері

У гуманітарній сфері станом на 2023 р. В. С. Білецький має понад 300 друкованих праць — наукових та публіцистичних, при цьому у газетних та журнальних статтях іноді послуговувався псевдонімами: В. Вільнянський (Володимир Вільнянський), В. Володченко, В. Борисенко, Олесь Горовий, Петро Плай, Олесь Горицвіт, В. Чирва (Володимир Чирва), Вадим Влад, Роман Тар'ян, В. Запорізький.

1. **Ми йдемо!** (нарис з історії Донецького обласного ТУМ) / В. Білецький, В. Оліфіренко, В. Тиха, М. Любенко, Ф. Олехнович, В. Ребрик, Г. Гордасевич, С. Єременко ; заг. ред. В. Білецький. — Донецьк : Український культурологічний центр, 1998. — 224 с.
2. Вільнянський В. (Білецький В. С.). **Катя Хом'як: в театрі і житті / Володимир Вільнянський (Білецький В. С.).** — Донецьк : Східний видавничий дім, 2002. — 96 с.
3. Білецький В. **Схід України в інтегративних процесах сучасного державотворення / Володимир Білецький.** — Донецьк : Бібліотека журналу «Схід», 2005. — 28 с.
4. **Мости в Україну** / уклад.: Володимир Білецький, Віра Боднарук, Богдан Боднарук. — Донецьк : Український культурологічний центр, Східний видавничий дім. 2005. — 116 с.
5. Боднарук В. **Літературні вечори в Українському Інституті Модерного Мистецтва Чикаго, 1973—2006** / Віра Боднарук, Володимир Білецький. — Донецьк : Український культурологічний центр, НТШ-Донецьк, ТУМ-Чикаго, 2006. — 140 стор.
6. Білецький В. **Мова як чинник консолідації українського суспільства в націю** / Білецький В., Радчук В. // Слово і час. — 1998. — № 12. — С. 81-86.
7. Білецький В. С. «Третій сектор» як основа громадянського суспільства / Білецький В. С. // Громадянське суспільство як здійснення свободи : зб. наук. пр. — Вип. 3. — Львів : Львівський національний університет, 2006. — С. 62-82 ; Білецький В. С. «Третій сектор» як основа громадянського суспільства / Білецький В. С. // Схід. — 2004. — № 7 (65). — С. 69-71 ; 2005. — № 1 (67). — С. 60-64.
8. Білецький В. С. **Наука і освіта в Україні-Русі** / Білецький В. С. // Донецький вісник НТШ. — Донецьк : Східний видавничий дім. — 2006. — Т. 13. — С. 156-168.

9. **Бібліографія журналу «Схід» (1995—2006 рр.)** / В. С. Білецький, Г. В. Сімченко, А. О. Лисенко. — Донецьк : Східний видавничий дім, Український культурологічний центр, Донецьке відділення НТШ, 2007. — 256 с.
10. **Білецький В. С. Історія Донецької крайової організації Народного Руху України.** — Донецьк : Український культурологічний центр, Донецьке відділення НТШ, 2009. — 172 с.
11. **Постаті : нариси про видатних людей Донбасу : [зб. ст.]** / Білецький В. С. та ін. ; авт. ідеї В. Білецький ; ред. Г. Тимофєєва. — Донецьк : Східний видавничий дім, 2011. — 215 с.

Громадсько-політична активність

- З 1989 р. перебував у лавах «Всесоюзного молодіжного аерокосмічного товариства», членський квиток № 377 від 08.02.1989, підпис Президента товариства, льотчика-космонавта Олександра Сереброва.
- Володимир Білецький — один із фундаторів Народного Руху за Перебудову в Донбасі (членський квиток № 1 на Донеччині). Делегат Установчих зборів НРУ. Входив до всеукраїнських керівних структур НРУ — член Ради Колегій Великої Ради Руху. Залишив лави НРУ 1997 р. внаслідок неприйняття керівництвом НРУ висунутої Білецьким В. С. нової концепції розвитку організації як політичної партії середнього класу що, зокрема, включала нову кадрову політику з опорою на фахівців, а також переведення акцентів політичної діяльності НРУ в економічну та соціальну сферу життя країни.
- Фундатор і керівник ряду громадських організацій і газет у Донецьку, зокрема:
 - співзасновник газет «Східний часопис» та «Козацький край»,
 - засновник і директор дослідно-видавничої фундації «Український культурологічний центр» (1994),
 - співзасновник і голова Донецького відділення Наукового Товариства імені Шевченка (1997),
 - співзасновник і голова Донецького відділення Товариства «Україна-Світ» (1997),
 - співзасновник і перший директор ТОВ «Східний видавничий дім» (1998),
 - співзасновник і голова «Донецького обласного товариства української мови» (1989),
 - член дорадчої Ради з питань національностей Донецької обласної державної адміністрації,
 - консультант депутатів Верховної Ради України О. В. Кулика, І. Ф. Драча та О. І. Клименка (1997—2012).
- Член оргкомітету Всеукраїнського товариства сприяння відродженню літературних музеїв М. Коцюбинського в Криму.

Крім того, В. С. Білецький — випускник міжнародної програми «Community Connections Program» (програма «Громадські зв'язки»), яка фінансується Державним Департаментом США (посвідчення від 19.04.2001). Експерт Міжнародного інституту демократій та Центру «Соціовимір». Член Національної спілки краєзнавців України. 2011 року визнаний кращим краєзнавцем Донеччини (з врученням посвідчення і пам'ятного знаку).

Проф. Володимир Білецький є активним дописувачем українського розділу Вікіпедії. Працює в розділах «Гірництво» та дотичних темах наук про землю, має суттєвий власний внесок у проєкт — понад 26 тис. нових вікі-статей (станом на 2023 р.) і понад 230000 редагувань. Ці статті щомісяця переглядають в середньому 2 млн. користувачів Вікіпедії.

Хобі – гірський туризм, альпінізм.

Нагороди та відзнаки

- **Подяка Президента України (2009)**
- **Орден «За заслуги» III ступеня (2009)**
- **Грамота Верховної Ради України (2009)**
- Почесна грамота Державного комітету телебачення і радіомовлення України (2002, 2004, 2010)
- Відзнака «Експерт року-2006» Всеукраїнської експертної мережі у галузі культури
- Відзнака «Експерт року-2007» Всеукраїнської експертної мережі у номінації «Економіка та технічні науки»
- Почесна грамота Донецької обласної державної адміністрації (2005, 2009)
- **Подяка Міністра культури і туризму України (2009)**
- Медаль «20 років відновлення Наукового товариства ім. Шевченка в Україні» (2009)
- Відзнака Переможця традиційного щорічного конкурсу імені Олеса Гончара журналу «Бористен» за 2015 рік — за цикл статей «Постаті» про видатних людей Донбасу XIX-XXI ст. (разом з проф. Г.Гайком)
- Золота медаль імені М. І. Туган-Барановського Академії економічних наук України (2010)
- Відзнака-медаль Академії гірничих наук України на 20-річчя Академії (2011).
- Грамота Полтавської обласної ради (2016)
- Подяка Наукового Товариства імені Шевченка «За активну участь у діяльності НТШ з нагоди його 145-річчя», 13 жовтня 2018 р., Голова НТШ в Україні Роман Кушнір.
- Грамота Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації (2019).
- Подяка НТШ в Україні за вагомий особистий внесок у розвиток наукового товариства імені Шевченка (2019).
- Ювілейна медаль «30 років Незалежності України» (Посвідчення № 264 Національної Спілки Краєзнавців України). 2021 р.

ОПЕЙДА ЙОСИП ОЛЕКСІЙОВИЧ

Опейда Йосип Олексійович – дійсний член Наукового товариства ім. Шевченка, доктор хімічних наук, професор, завідувач відділом Інституту фізико-органічної хімії і вуглехімії НАН України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки.

Опейда Й. О. народився 21 квітня 1942 р., у 1958 р. поступив на хімічний факультет Львівського університету. Дипломну роботу Й. Опейда виконав на кафедрі фізичної та колоїдної хімії, де розробляли нові полімери для нанесення люмінофорів у кінескопах космічних апаратів. За результатами вивчення адсорбції цих полімерів на люмінофорі опубліковано його перші дві наукові статті у Віснику Львівського університету (1964 р.). Після закінчення університету в 1963 році Опейда Й.О. за розподілом залишився працювати на кафедрі фізичної та колоїдної хімії хімічного факультету.

З 1966 р. по 1969 р. Опейда Й.О. навчався в аспірантурі Донецького державного університету (керівник – член-кор. АН УРСР Кучер Р.В.), де досліджував кінетику окиснення сумішей вуглеводнів, а у 1969 р. захистив кандидатську дисертацію “Дослідження реактивності пероксирадикалів та молекул алкілароматичних вуглеводнів у рідинно-фазних реакціях окиснення”. З 1969 р. по 1973 р. працював старшим викладачем, доцентом кафедри фізичної хімії хімічного факультету Донецького університету, досліджував окиснення вугілля киснем з метою передбачення та запобігання самозаймання вугілля. При розробці способів реєстрації цього процесу було відкрито явище хемілюмінесценції при окисненні вугілля, досліджено закономірності його механізму.

У 1973 р. Опейда Й.О. переходить у Донецьке відділення фізико-органічної хімії Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського АН УРСР, згодом Ін-т фізико-органічної хімії і вуглехімії АН УРСР (ІнФОУ АН УРСР) на посаду старшого наукового співробітника у відділ радикальних процесів, а в 1975 р. стає заступником керівника відділу. Він розпочинає цикл досліджень окиснення молекулярним киснем сумішей органічних речовин.

Його групою отримано великий обсяг кінетичних даних, що є важливими для оптимізації методів одержання кисневих похідних з вуглехімічної сировини. Теоретичне узагальнення результатів дозволило встановити залежності між реактивністю та селективністю молекул і пероксирадикалів у гомолітичних реакціях, запропонувати модель перехідного стану, яка враховує наявність структур з переносом заряду, та квантово-хімічно обґрунтувати її.

У 1981 р. Опейда Й.О. очолив відділ досліджень радикальних процесів, в 1989 р. став заступником директора ІнФОУ АН УРСР, у 1982 р. захистив докторську дисертацію “Сумісне окиснення алкілароматичних вуглеводнів та їх похідних у рідкій фазі”. Після захисту продовжує роботу над теорією елементарного акту в радикальних реакціях, досліджує екстратермодинамічні залежності «активність – селективність» радикалів і молекул у гомолітичних реакціях та зв’язок між електронною будовою та реактивністю в реакціях переносу Н-атома. Ним було запропоновано новий теоретичний підхід для опису залежності реактивності радикалів та молекул від їх структури, який поєднує принцип Бела-Еванса-Полянї та теорію Фукуї К. Цей підхід має особливе значення для розуміння механізму каталізу радикальних реакцій. Досягнення в цій області відзначені в 1993 р. Державною премією України в галузі науки і техніки, яка присуджена Опейді Й.О. за результати, одержані при дослідженні високореактивних інтермедіатів у органічних реакціях.

У 1990-х роках групою Опейди Й.О. виконано цикл досліджень рідинно-фазного окиснення вуглеводнів при дії супрамолекулярних сполук, онійових солей, а також дії неорганічних основ при окисненні сполук з активованими С–Н зв’язками. У 2000-х роках Опейда Й.О. розпочав дослідження кінетики і механізму каталізу *N*-гідроксиімідами реакцій окиснення молекулярним киснем. Показано, що прискорюючи реакцію, такі сполуки можуть діяти і як каталізатори, і як ініціатори. При окисненні ненасичених сполук, де нема активованих С–Н зв’язків, вони діють як ініціатори, коли ж окиснення відбувається по С–Н зв’язках, вони діють як ініціатори та як каталізатори, прискорюючи ріст ланцюга.

У 2014 р. у зв’язку з російською окупацією Донецька Опейда Й.О. був переведений у Відділення фізико-хімії горючих копалин Інституту фізико-органічної хімії і вуглехімії НАН України (Львів) на посаду головного наукового співробітника. Після переїзду організував роботу лабораторії для виконання експериментальної частини наукової тематики, пов’язаної з пошуком ефективних каталітичних систем «органокаталізатор – нанокаталізатор» для радикальних реакцій. Напрямок досліджень є розвиток теорії гібридного каталізу реакцій окиснення молекулярним киснем, що важливо для отримання цінних кисневмісних сполук з вуглеводневої та відновлювальної сировини. Експериментально було встановлено ключовий

*За обговоренням
експериментальних даних з
аспірантом Андрієм Романцевичем*

для теорії органокаталізу факт, що утворюваний *N*-оксильний радикал, активний в реакціях продовження ланцюга, не вступає в реакцію з пероксильними радикалами, обриваючи кінетичний ланцюг. У 2022 р. Опейда Й.О. переведений в Інститут фізико-органічної хімії і вуглехімії ім. Л.М. Литвиненка НАН України на посаду завідуючого відділу хімії гетероциклічних сполук.

Прикладні роботи Опейди Й.О. В кінці 1980-х під його керівництвом розпочато дослідження процесів одержання високочистих епоксидних смол. За результатами досліджень розроблено технологію промислового одержання (тисячі тонн), важливих для електронної промисловості, епоксисинволачних смол. Отримані герметики, створені на основі таких смол, відповідають кращим світовим аналогам. Ця технологія в конкурсному змаганні з технологіями, розробленими в прикладних інститутах, була визнана кращою і впроваджена на ВО Азот (Навої, Узбекистан), де було налагоджено випуск цих смол.

Педагогічна діяльність Опейди Й.О. пов'язана з хімічним факультетом Донецького університету, де з 1969 по 2021 рр. працював старшим викладачем, доцентом, з 1984 р. – професором. Читав основні курси та спецкурси. Отримав звання Соросівського професора (1996 р.). Після переїзду університету у Вінницю Опейда Й.О. у 2015-2017 рр. був завідувачем кафедрою і до 2021 р. працював професором, де читав квантову хімію, математичне моделювання хімічних процесів, методологічні основи фізико-хімічних досліджень, керував курсовими і дипломними роботами студентів. Написав 4 підручники.

Знання мов (англійської, німецької, французької, польської) та викладацька практика сприяли роботі Опейди Й.О. над українською науковою хімічною термінологією. Ним, разом з проф. Швайка О.П., на основі матеріалів термінологічних комісій IUPAC, підготовлено термінологічні словники з хімічної кінетики, фізико-органічної хімії та універсального "Глосарію термінів з хімії" (2008 р., 738с), що містить біля 8400 термінів з усіх класичних розділів хімії, а також з найновіших – супрамолекулярна, обчислювальна, комп'ютерна, комбінаторна, екологічна, «зелена», нанохімія, фемтохімія, хімічна інформатика та ін.

Опейда Й.О. є автором понад 500 наукових праць, з яких понад 300 статей, 14 книг, 9 винаходів; рецензує статті в міжнародних журналах; член оргкомітетів наукових конференцій; керівник 20 кандидатських та консультант 5 докторських дисертацій.

Опейда Й.О. був керівником наукового і філософського семінарів Інституту фізико-органічної хімії і вуглехімії НАН України, секретарем, заступником голови спеціалізованої вченої ради; членом експертної комісії ВАК України. Він є членом спеціалізованих вчених рад у Львівській політехніці та Львівському університеті, членом секції «Хімія» Наукової ради МОН України, членом Комітету наукової термінології при Президії НАН

України, членом редколегій наукових журналів: Донецький вісник НТШ, Праці наукового товариства ім. Шевченка, Вісник Донецького національного університету.

Відзнаки та нагороди. Державна премія України в галузі науки і техніки (1993 р.), Відзнака НАН України «За підготовку наукової зміни» (2006 р.), Грамота Верховної Ради України (2008 р.), Почесна грамота Львівської обласної державної адміністрації (2016 р.).

Основні публікації

монографії:

Кучер Р. В. Реакційна здатність радикалів і молекул в гомолітичних реакціях / Кучер Р. В., Опейда Й. О., Туровський А. А. – Київ : Наукова думка, 1972. – 159 с.

Кучер Р. В. Соокисление органических веществ в жидкой фазе / Кучер Р.В., Опейда И. А. – Київ : Наукова думка, 1989. – 208 с.

Багатоядерний ЯМР / Шредер Г., Герчик Б., Опейда Й., Ніколаєвський А., Рибаченко В. – Донецьк, 2000. – 112 с.

Швидкі аналітичні тести в хімічних дослідженнях доквілля / Шредер Г., Опейда Й., Ніколаєвський А., Рибаченко В. – Донецьк : Юго-Восток, 2003. – 148 с.

Шредер Г. Прикладна супрамолекулярна хімія / Шредер Г., Опейда Й., Рибаченко В. – Донецьк : Юго-Восток, 2005. – 267с .

Опейда Й. Академік Роман Володимирович Кучер. Донецький період. Ремінісценції з нагоди 95-річчя від дня народження / Й. Опейда. – Вінниця : ТВОРИ, 2020. – 56 с.

навчальні посібники:

Опейда Й. О. Методологія фізико-хімічних досліджень / Й. О. Опейда. – Донецьк : ДонНУ, 2012. – 143 с.

Опейда Й. О. Математичне та комп'ютерне моделювання в хімії / Й. О. Опейда. – Вінниця : ДонНУ, 2015. – 388 с.

Опейда Й. О. Комп'ютери та експеримент у хімії / Й. О. Опейда. – Вінниця : ДонНУ, 2016. 196 с.

Опейда Й. О. Квантова хімія / Й. О. Опейда. – Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. – 212 с.

словники:

Опейда Й. О. Тлумачний термінологічний словник з органічної та фізико-органічної хімії / Й. О. Опейда, О. П. Швайка. – Київ : Наукова думка, 1996. – 532 с.

Опейда Й. О. Тлумачний термінологічний словник з хімічної кінетики : вид. друге, доп. / Й. О. Опейда, О. П. Швайка, А. Ніколаєвський. – Донецьк : Юго-Восток, 2003. – 274 с.

Опейда Й. О. Глосарій термінів в хімії / Й. О. Опейда, О. П. Швайка. – Донецьк : Вебер, 2008. – 758 с.

ГЕННАДІЙ ІВАНОВИЧ ГАЙКО

Гайко Геннадій Іванович — український вчений в галузі гірництва та підземного будівництва, доктор технічних наук, доктор будівництва, професор, науковець, викладач, дійсний член НТШ та Академії будівництва України по відділенню транспортного будівництва. Учасник проекту «Гірнична енциклопедія».

Народився 11 грудня 1965 р. у місті Алчевську Луганської області. З 1983 по 1988 навчався в Донбаському державному технічному університеті, ДонДТУ (тоді – Комунарський гірничо-металургійний інститут) за спеціальністю «Підземне та шахтне будівництво», отримав кваліфікацію гірничий інженер-будівельник (диплом з відзнакою). З 1988 р. по 2013 р. працював у ДонДТУ на дослідницьких та викладацьких посадах (від асистента до професора) на кафедрі «Будівництво шахт і підземних споруд». Протягом 1989-1992 років навчався в аспірантурі ДонДТУ, у 1995 р. захистив дисертацію на здобуття вченого ступеню кандидата технічних наук за спеціальністю «Підземна розробка корисних копалин» у Донецькому національному технічному університеті. Протягом 1999-2003 навчався в докторантурі ДонДТУ, у 2004 р. захистив дисертацію на здобуття вченого ступеню доктора технічних наук за спеціальністю «Шахтне та підземне будівництво» (у Національному гірничому університеті, тепер – НТУ «Дніпровська політехніка»). У 2001-2002 роках проходив наукове стажування в Краківській гірничо-металургійній академії (AGH), Польща (проект «Дослідження надійності систем кріплення підземних споруд», індивідуальний грант НАТО). У 1996 р. отримав звання доцента, у – 2006 звання професора. Протягом 2002-2012 років брав участь у польових сезонах інженерно-археологічних досліджень мідного рудника епохи бронзи «Картамиш» (Луганщина), унікальної пам'ятки давнього гірництва. З метою зібрання матеріалів для систематизації знань з історії гірництва й підземного будівництва побував на давніх рудниках, у гірничих музеях і університетах Австрії, Болгарії, Німеччини, Польщі, Росії, Словаччини, Угорщини, Чехії; результатом чого було написання фундаментального підручника «Історія гірництва», вихід п'яти монографій і близько п'ятдесяти статей за даною тематикою. З 2013 р. працює професором кафедри геоінженерії НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Гарант навчальної програми «Геоінженерія» (для магістрів). Розробник (у співавторстві) навчальних програм «Геоінженерія» та «Майнінг і постмайнінг».

Дійсний член Академії будівництва України (з 2021 р.). Відзначений почесним науковим ступенем «Доктор будівництва Академії будівництва

України» (2013 р.). У складі науково-методичної комісії (заступник голови) Науково-методичної ради МОН України брав участь у створенні освітніх стандартів зі спеціальностей 184 – «Гірництво» та 185 – «Нафтогазова інженерія». Експерт секції Наукової ради МОН України за фаховим напрямом «Технології видобутку та переробки корисних копалин». Член редакційних колегій журналів: «Mining of Mineral Deposits» (Scopus, фахове, група А), «Мости та тунелі: теорія, дослідження, практика» (фахове, група В).

Керівник та виконавець 16 науково-дослідних проектів, як українських (МОН України, Національний фонд досліджень України) так і міжнародних замовників (наукова програма НАТО, програма Erasmus Event, стипендіальна програма Tufts University, грант НТШ-Америка, програма House of Europe Гете-Інституту та ін.).

У 2004-2013 роках брав участь у проекті створення «Малої гірничої енциклопедії» (три-томне видання, понад 17 тис. гасел), входив до складу основного авторського колективу. Автор численних статей «Великої української енциклопедії», член Вченої ради Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво».

*Праця зі стародруками в Науковій бібліотеці «Дніпровської політехніки». Дніпро, травень 2019 року.
Професори Геннадій Гайко і Володимир Білецький. Донбаський державний технічний університет, Алчевськ, 2012 рік*

У 2013-2023 роках у співавторстві з проф. В.С. Білецьким переклав українською мовою середньовічну науково-літературну пам'ятку, працю Георга Агриколи «Про гірничу справу в XII книгах» (De Re Metallica). Переможець щорічного конкурсу імені Олеся Гончара журналу «Бористен» за 2015 рік – за цикл статей «Постаті» про видатних людей Донбасу XIX-XXI ст. Автор понад 200 наукових публікацій, 13 монографій та підручників, 39 патентів на винаходи та корисні моделі.

Дійсний член НТШ з 2022 р. Постійний дописувач до «Донецького вісника НТШ». В рамках наукових проєктів НТШ вийшли дві монографії (у співавторстві): «Гірництво та підземні споруди в Україні та Польщі. Нариси з історії» та «Нарис історії гірництва в Україні». У 2019 р. отримав «Подяку НТШ України» за вагомий особистий внесок в розвиток Товариства.

Основні наукові здобутки:

1. У напрямку підземного будівництва:

- створення наукових основ управління напруженим станом конструкцій кріплення підземних споруд та резервування надійності виробок;
- розроблення системної методології та інструментарію планування розвитку підземної урбаністики великих міст, створення морфологічних моделей і сценаріїв розвитку підземної інфраструктури великих міст для мінімізації екологічних, техногенних і безпекових ризиків урбаністичного простору;
- обґрунтування способів ревалоризації історичних підземних споруд, забезпечення автентичності та безпеки підземних туристичних трас.

2. У напрямку нетрадиційних гірничих технологій:

- розроблення нової технології підземної газифікації вугілля за допомогою окремих свердловин-газогенераторів зі змінною точкою подавання дуття та утилізацією теплової енергії підземного газогенератора;
- створення екранованих способів видобування метану донних газогідратів з використанням гідророзриву пласта та акустичних резонаторів потоку;

3. У напрямку історії гірництва:

- систематизація основних етапів світового розвитку гірництва (концепція – «без кордонів»), виникнення, накопичення та розповсюдження гірничих знань;

- висунув і науково обґрунтував гіпотезу виникнення первісної металургії в сталих спільнотах давніх гірників при визначальному впливі факторів сакрального характеру;
- розкрив масштаби та технологічні особливості видобутку мідних руд на руднику епохи бронзи Картамиш (Попаснянський район Луганщини).

Основні публікації.

Монографії:

Панкратова Н. Д. Розвиток підземної урбаністики як системи альтернативних проєктних конфігурацій : монографія / Панкратова Н. Д., Гайко Г. І., Савченко І. О. – Київ : Наукова думка, 2020. – 134 с.

Гайко Г. І. Гірництво в історії цивілізації : монографія / Гайко Г. І., Білецький В. С. – Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. – 486 с.

Haiko N. Assessing territories for urban underground objects using morphological analysis-based model / Haiko N., Savchenko I. // System Analysis & Intelligent Computing / eds.: M. Zgurovsky and N. Pankratova. – Springer, 2022. | Book chapter. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-94910-5_6

Підручники, навчальні посібники, словники:

Геоінженерія мегаполісу. Підземна урбаністика : підручник / Кравець В. Г., Гайко Г. І., Ган А. Л., Ган О. В., Шайдецька Л. В. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. – 636 с.

Гайко Г. І. Будівельні матеріали та конструкції підземних споруд. Конструкції кріплення : навч. посібник / Гайко Г. І. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 134 с.

Гайко Г. І. Історія гірництва : підручник / Гайко Г. І., Білецький В. С. – Київ : видавничий дім «Києво-Могилянська академія» ; Алчевськ : Вид-во ДонДТУ«Ладо», 2013. – 542 с.

Білецький В. С. Історія та перспективи нафтогазовидобування : навч. посібник / Білецький В. С., Гайко Г. І., Орловський В. М. – Львів : Новий світ – 2000, 2019. – 302 с.

Тематичний реєстр гасел з напрямку «Гірництво та науки про Землю»/ уклад.і: Білецький В. С., Гайко Г. І., Торопчинова К. Л. – Київ : Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2019. – 248 с.

Переклади:

Агрікола Г. Про гірничу справу XII книг (Книги I–VI) / пер. і ред.: В. С. Білецький, Г. І. Гайко. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2014. – 232 с.

Агрікола Г. Про гірничу справу XII книг (Книги VII–XII) / пер. і ред.: В. С. Білецький, Г. І. Гайко. – Львів : Новий Світ – 2000, 2023. – 343 с.

Статті:

Haiko H. I. Development of a morphological model for territorial development of underground city space / Haiko H. I., Savchenko I. O., Matviichuk I. O. // *Naukovyi Visnyk NHU*. – 2019. – № 3. – P. 92-98.

Pankratova N. D. Morphological model for underground crossings of water objects / Pankratova N. D., Haiko H. I., Savchenko I. O. // *System Research & Information Technologies*. – 2021. – № 4. – P. 53-67.

Haiko H. Application of resonant oscillatory systems for the seafloor gas hydrates development / Haiko H., Zhivkov O., Pyha L. // *Gas Hydrate Technologies: Global Trends, Challenges and Horizons – 2021*. – E3S Web of Conferences 230, 01020 (2021).

Haiko H. The Philosophy of Mining: Historical Aspect and Future Prospect / H. Haiko, P. Saik, V. Lozynskyi // *Philosophy&Cosmology*. – 2019. – Vol. 22. – P. 76-90.

Brovender Y. Mining under the early metal in the context of Kartamysh ore occurrence of Ukrainian Donbas / Brovender Y., Haiko H., Brovender O. // *Mining of Mineral Deposits*. – 2021. – Vol. 15(3) – P. 45-53.

Haiko H. Preserving the cultural and industrial Heritage of Mining Regions as a social Component of Post-mining Era / Haiko H., Lubenska N.. *GeoResources Journal*, 2022(2), pp. 45–50.

Гайко Г. І. Хто і коли відкрив Донецький вугільний басейн: інформаційна війна на Донбаському фронті / Гайко Г. І., Білецький В. С., Білецький В. В. // *Схід*. – 2022. – Т.3, № 3. – С. 24-31.

ПАСЬКО ІГОР ТРОХИМОВИЧ

Завідувач Донецького відділення Центру гуманітарної освіти Національної Академії Наук України, кандидат філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії ЦГО НАН України.

Пасько І. Т. – «Відмінник освіти України» (1996), кавалер ордену «За мужність» (2009), дійсний член Наукового товариства ім. Шевченка (2007), нагороджений Грамотою Верховної Ради України «За заслуги перед Українським народом» (2016), редактор відділу філософії фахового і міжнародного журналу «Схід», член редколегії журналу «Наука. Релігія. Суспільство».

Життєпис

Пасько І. Т. народився 24 лютого 1940 року м. Санкт-Петербург. У 1967 році закінчив факультет філософії Ленінградського державного університету.

Дисертацію на ступінь кандидата філософських наук «Природа і специфіка матеріальних суспільних відносин» захистив в Московському державному університеті (1980).

Його перу належить понад 200 наукових, методичних та публіцистичних праць. В теоретичній спадщині Паська І. Т. можна виокремити декілька тематичних блоків. Це передусім соціально-філософські роботи 90-х років, присвячені роздумам про майбутнє нації, і які є документальним відображенням епохи становлення незалежності. В працях іншого напрямку постають роздуми філософа над архетипами національного буття, розкриваються категоричні імперативи історії. Нарешті, ціла серія статей присвячена вивченню перипетій земного втілення християнської ідеї, подана драма постання націй – вимушеної індивідуалізації суб'єкта історії, яким, з точки зору мислителя, може бути тільки історія.

Ігор Пасько – відомий філософ та політолог, на очах та за активної участі якого відбулися найбільш значимі події новітньої української історії, визнаний учений, автор оригінальної філософської концепції, фундатор філософської школи.

Проте слід наголосити, що, виступаючи, як учений чи експерт у сфері освіти, як гуманітарій та інтелектуал, що усвідомлює власну відповідальність за збереження цієї сфери культури, він завжди залишається в першу чергу метафізиком. Метафізика для нього здійснюється як філософія історії, але йдеться саме про метафізику. Цей рідкісний дар служіння метафізиці виводить обраних з шерегу спостерігачів буття до його співрозмовників. Таке твердження може видатися перебільшенням, але замислимося над етимологією слова «вчений» й спробуємо відповісти на питання: чи можна навчити людину бути? Так само, як і досвід смерті, досвід буття унікальний та непередаваний. Філософським «інструментом» тут принципово може

виступати тільки сам філософ, тому що філософія, прийнята на віру, — це швидше інструкція, ніж власне філософія. Випадки здійснення філософії в історії не такі вже й поширені, а унікальне у злитті думки і життя відіграє роль хрестоматійних зразків, а саме тому фігури Сократа і Канта виокремлюються навіть серед великих. Зустріти справжнього філософа, а не любителя історії філософії, вдається далеко не кожному, але той, хто зустрів, запам'ятовує цю подію надовго — яскравість вражень своєрідним камертоном звучить в різноголосі життєвої поліфонії. Одним з таких людей, безперечно, є Ігор Трохимович Пасько.

Проф. Ігор Пасько виступає на конференції, Донецьк, 2008 р.

Цікаво, що не лише в творчості, а й у власному житті філософ (вимушено чи ні — це питання до нього!) синтезує, на перший погляд, несумісні традиції та топоси. Він народився у Санкт-Петербурзі, але його дитинство пройшло у суто українському середовищі — в старовинному місті Дубно, де на той час мешкала родина Паськів. У родині інтелігентів було закладено базові цінності, разом з близькими отриманий перший досвід зіткнення з тоталітарними режимами (що стало надійним щепленням на все життя), сформоване уявлення про власне майбутнє. Яке, до речі, не було простим. Попереду був і голод 1947 року, й рання смерть батька, праця помічником машиніста паровозу, трирічна служба в авіаційних військах на кордоні з Афганістаном. Нарешті, навчання у виші, експедиції (засіб

студентського заробітку) ведмежими куточками країни (в тому числі Сибіру, Карелії, Далекого Сходу).

Відтоді, як у 1967 році Ігор Трохимович Пасько після закінчення філософського факультету Ленінградського університету приїхав до Донецька, він встиг вражаючи багато: працював викладачем, доцентом, професором низки провідних вишів — Донецького національного університету, Донецького музично-педагогічного інституту, Державного університету інформатики і штучного інтелекту, Донецького національного технічного університету; своєю філософською освітою йому зобов'язані сотні вчених столиці Донбасу — філософи, філологи, фізики, хіміки, біологи, музиканти. У 1980-х роках його запросили до Польщі — викладати у Ченстоховській політехніці та Ягеллонському університеті. За його активної участі в Донецькому національному університеті було відкрито Вчену раду із захисту філософських дисертацій, засновано декілька наукових часописів (зокрема журнали «Схід», «Наука. Релігія. Суспільство»). Він стояв біля витоків першого на сході України філософського факультету — факультету філософії і релігієзнавства Державного університету інформатики і штучного інтелекту. Під керівництвом Ігоря Трохимовича Паська було організовано Донецьку філію Центру гуманітарної освіти НАН України, яку він очолював з кінця 80-х років. Багато молодих учених, що працюють зараз в університетах України, розпочали свій шлях у філософії під його керівництвом.

Проф. Ігор Пасько на конференції, Донецьк, 2012 р.

Ігор Трохимович — автор десятків наукових статей, йому належать декілька монографій, а книга «Громадянське суспільство і національна ідея»

стала подією в історії сучасної української думки. У суспільно-політичній сфері він відомий, в першу чергу, як один з творців і перший керівник Донецької Крайової організації Народного Руху України.

Сьогодні І. Т. Пасько — визнаний учений, автор оригінальної історіософської концепції, фундатор філософської школи. У своїх нових публікаціях він активно полемізує з поширеною теорією «кінця історії», розмірковує над причинами цивілізаційних зіткнень в європейських і українських реаліях. До думки філософа прислухаються представники не лише наукових, але й політичних еліт: І. Т. Пасько — експерт Координаційної ради з питань громадянського суспільства при Кабінеті Міністрів України, його статті з'являються на сторінках авторитетних газет, журналів, а виступи — в етері радіо- і телепередач.

Професор, очільник регіональної структури НАН України, дійсний член Наукового товариства імені Шевченка, кавалер ордену «За мужність», Ігор Трохимович Пасько — затребуваний учений, авторитетний експерт, досвідчений педагог, наставник, під керівництвом якого написали дисертації багато молодих учених, прекрасний співрозмовник, втім, у першу чергу, Філософ.

У його спадщині виділяються декілька тематичних блоків. Перший складають соціально-філософські роботи 90-х років, що можуть сьогодні розглядатися не лише як теоретичні роздуми про майбутнє власної нації, а як свідчення епохи становлення Незалежності. У другому відображено усвідомлення філософом архетипів національного буття, в яких розкриваються категоричні імперативи Історії. Нарешті, у третьому блоці — серії статей останніх років, присвячених вивченню перипетій земного втілення християнської ідеї, подана драма постановня націй — вимушеної індивідуалізації суб'єкта історії, яким, з точки зору мислителя, може бути лише Історія. Саме роздуми про долю особистості і нації в історії є головним лейтмотивом його публікацій. Філософ наполягає на, так би мовити, приватності власних думок, які завжди спрямовані на дуже вузьке коло потенційних співрозмовників. Бо філософський діалог непрагматичний, він завжди «надлишковий» і свідчить про спроможність суспільства звертатися до духовних обривів реальності. Проте, це є суто людська спроможність. Доки суспільство дозволяє (борони Боже більшого!) її реалізацію — воно живе.

Основні публікації

Громадянське суспільство і національна ідея (Україна на тлі європейських процесів. Компаративні нариси). – Донецьк, 1999. – (у співавт.).

Проблема універсалій: держава, громадянське суспільство, особистість. // Схід. – 2000. – № 4 (35). – С. 30-36.

Універсалія християнства та *differencia specifica* її буття в історії (Частина перша – Візантія) // Схід. – 2012. – № 5 (119). – С.130–133.

Історія. Нація. Особистість – Вибране : історіософські етюди та манускрипти. – Донецьк : ТОВ «Східний видавничий дім» ; Асоціація

філософів і релігієзнавців ; Донецьке відділення Центру гуманітарної освіти НАН України, 2013. – 424 с.

Politics and Political: Gemeinschaft und Gesellschaft (Community and Society) // East Ukrainian Conflict in The Context of Global Transformations. – Vinnitsa, 2015. – P. 6-18.

Російська інтелігенція і російська ідея // Філософська думка. – 2014. – № 2. – С. 17-26.

Суб'єкт історії і техніка у формах Gemeinschaft'у // Східноукраїнський конфлікт в контексті глобальних трансформацій : зб. статей / Український інститут стратегій глобального розвитку і адаптації. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. – Вип. 2. – С. 26-46.

Politics and Political: Gemeinschaft (Community and Society) // East Ukrainian conflict in the context of global transformations / Ukrainian institute of strategies of global developmnt and adaptation, Nilan-LLC. – Vinnitca, 2015. – P. 6-18.

Від екзистенційного до есенціального. Страх і міф // Наука. Релігія. Суспільство. – Київ : Наука і освіта ; ІПШ МОН і НАН України, 2018. – № 1 (61). – С. 37-44.

Narodowwa idea i narodowwa mitologia // HORTUS (IN) CONCLUSUS Polska I Ukraina: rozmowy o filozofii i literatuze. – Warszawa : Fundacja Myslnia im. Barbare Skargi, 2017. – P. 43-46.

GEMEINSCHAFT US GESELLSCHAFT До питання про суб'єкт історичного процесу. – Київ, 2023.

ПІРКО ВАСИЛЬ ОЛЕКСІЙОВИЧ

Доктор історичних наук (1996), професор (1997), член Наукового Товариства ім. Шевченка (Донецьке відділення) з 1997, дійсний член НТШ з 2009.

Народився 24. 02. 1935 р., в с. Волошинове Старосамбірського повіту на Дрогобиччині у селянській родині. Після закінчення сільської семирічної школи з відмінним свідоцтвом поступив у 1950 р. на навчання до Самбірського педучилища. У 1954 р. по закінченню педучилища продовжив навчання на відділенні історії історико-філологічного факультету Дрогобицького пединституту. У 1956 р. переведений до Львівського державного університету імені І.Франка, який закінчив з відзнакою у 1959 році. 1963 — вступив до аспірантури при кафедрі історії південних і західних слов'ян Львівського університету. Кандидатську дисертацію захистив 1970 року на тему «Помісне господарство Перемишльської землі в першій половині XVIII ст.», докторську — 1996 року на тему «Освоєння Степової України в XVI—XVIII ст.». Після закінчення аспірантури направлений на роботу до Донецького державного університету, де працював з 1 вересня 1966 р. й до 2012 р., пройшовши шлях від асистента до професора (з 1997 р.).

У 1970 - 1974 рр. виконував обов'язки заступника декана історичного факультету. У 1980-1985 рр. та з 1992 р. й до 2012 р. - завідував кафедрою історіографії, джерелознавства, археології і методики викладання історії. За його ініціативи з 1997 р. при кафедрі відкрито аспірантуру за спеціальністю "Історіографія, джерелознавство і спеціальні історичні дисципліни" а з 2000 р. спеціалізацію "Архівознавство".

З 1998 очолював на громадських засадах Донецьке відділення Науково-дослідного інституту історії козацтва при Інституті історії України НАН України. Понад 10 років керував краєзнавчою секцією Донецького відділення Малої Академії Наук. Був редактором розділів і спеціальних випусків «Донецького вісника НТШ» з історії, історичної редакції фахового журналу «Схід».

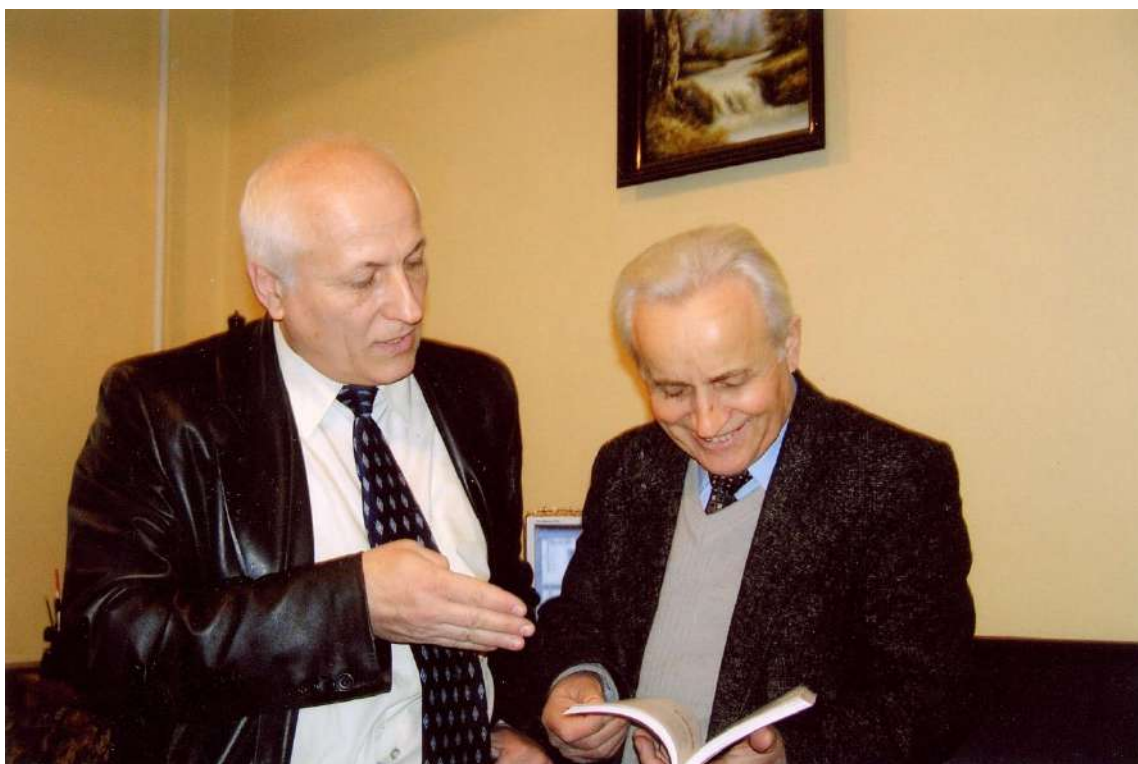
Наприкінці 1968 року його було включено до авторського колективу по написанню історії міст і сіл Донецької області. Виявлені ним в московських архівах і бібліотеках, а також в Центральному історичному архіві України, джерела до історії населених пунктів Донбасу переконали, що наявні в краєзнавчій та науково-довідковій літературі відомості про час їх заснування та розвиток у минулому в багатьох випадках не відповідають реальній дійсності. Це спонукало його до більш глибокого вивчення проблеми, підготовки і публікації статей, підбірок документів і монографій. Він аргументовано довів, що історія м. Бахмут розпочинається з поселення на р.

Бахмут козаків Ізюмського слобідського полку в 1697 році й побудови ними соляних варниць, а в 1703 р. і Бахмутської фортеці. Не погоджувався він також з твердженням, що історію м. Маріуполя необхідно розпочинати з 1778 року. Віднайдені ним в московських архівах документи свідчать, що указ губернатора Азовської губернії В. Чорткова про будівництво на місці зруйнованої в грудні 1768 році, під час останнього набігу кримської орди, запорозької Домахи, зведеної на рубежі XVI-XVII ст. і Кальміуської слободи, що виросла під її прикриттям в період Нової Січі, не був реалізований, що на цьому місці кримські греки розпочали розбудову м. Маріуполя з кінця липня 1780 року, унаслідуювши від запорожців 55 дворів і Святомиколаївську церкву, в якій митрополит Ігнатій 26 липня цього ж року провів перше богослужіння. Виявлені й опубліковані ним архівні джерела дозволяють стверджувати, що й історію м. Донецька необхідно розпочинати не з часу заснування Д. Юзом на території с. Олександрівки металургійного заводу, а хоча б з часу згадки в першому переписі населених пунктів Азовської губернії на початку 1779 р. цього села, заснованого поручиком Є. Шидловським на базі запорозьких зимівників, які знаходилися тут ще з кінця XVII ст. для охорони шляху, що вів із Січі на Дон.

Виявлені ним в архівах перші переписи населених пунктів півдня України наштовхнули його на думку, що чимало поселень цього регіону беруть свої витоки із козацьких зимівників, про які дуже мало відомостей в офіційних джерелах до проведення перших переписів населених пунктів Азовської та Новоросійської губерній в 1778-1779 рр. Тому В.О. Пірко вважав, що необхідно дуже уважно ставитися як до писемних, так і інших пам'яток, здатних відтворити початкову історію населених пунктів регіону, які нерідко засновувались на базі запорозьких зимівників, а останні до 1778 р. рідко фіксувалися в історичних джерелах.

Уважне вивчення В.О.Пірком архіву Коша Нової Запорозької Січі дозволило йому зробити висновок, що на початку XVIII ст. запорожці активно освоювали північне узбережжя Азовського моря і на початку 30-х рр. заснували не тільки Кальміуську, але й Єланецьку паланки (остання простягалася від р. Кальміус до р. Кубані). У статтях, присвячених цим паланкам, вперше подаються найбільш повні відомості про полковників цих паланок. Також він установив, що згадувана в працях Д. Яворницького Барвінківська стінка не що інше як справжня запорозька паланка, яка була заснована учасником Російсько-турецької війни 1768-1774 рр. полковником Андрієм Порохнею з метою захисту північно-східних окраїн Нової Січі від захоплення їх дворянством Слобідсько-Української губернії. Кордоном між цими територіями була Торська укріплена лінія (також вперше досліджена В.О. Пірком), зведена в 1684 році козаками слобідських полків від Сіверського Дінця степом і правим берегом р. Гола Долина до Сухого Торця, його лівим берегом до Казенного Торця, вздовж останнього до Сіверського Дінця (нині мешканці м. Райгородка називають її "Турецьким валом") для захисту від нападів кримських татар на Торські соляні промисли, міста Тор,

Маяки, Ізюм і Святогірський монастир. Загалом основна частина наукового доробку професора В.О. Пірка присвячена заселенню й господарському освоєнню Степової України, в тому числі й Донбасу.

*Дійсні члени НТШ В. С. Білецький та В. О. Пірко
у офісі Донецького відділення НТШ, 2010 р.*

В.О. Пірко є автором майже 200 праць, серед яких 8 колективних видань; 6 індивідуальних монографій та збірник джерел до історії населених пунктів Донбасу, 2 навчальних посібників із спеціальних історичних дисциплін, 16 методичних рекомендацій до вивчення спеціальних історичних дисциплін, а також історії краю для студентів, учителів та учнів загальноосвітніх шкіл. Він опублікував два збірника документів («Описи Харківського намісництва кінця XVIII ст.» (Київ, 1991) та «Джерела до історії населених пунктів Донеччини» (Донецьк, 2001), а також ряд монографій: «Заселення Степової України у XVI - XVIII ст.» (Донецьк, 1998), «Заселення Донеччини у XVI - XVIII ст.» (Донецьк, 2003), «Заселення і господарське освоєння Степової України у XVI - XVIII ст.» (Донецьк, 2004), «Соляні промисли Донеччини у XVII - XVIII ст.» (Донецьк, 2005) та ін. В.О. Пірко був співавтором близько 20 колективних монографій з питань історії Донецького регіону. Визначною також є його робота «Галицьке село наприкінці XVII — першій половині XVIII ст.» (Донецьк, 2006).

Під його керівництвом підготовлено 10 кандидатських дисертацій, 1 докторська дисертація, які в основному присвячені історії Донбасу. Пірко В.О. входив до складу редакцій наступних наукових та науково-громадських видань: "Історичні та політологічні дослідження" (Донецький національний

університет), "Південна Україна у XVIII - XX ст." (Запорізький національний університет), "Схід" (Український культурологічний центр).

За багаторічну педагогічну та громадську роботу нагороджений нагрудними знаками: "Отличник высшей школы СССР"(1985), "Відмінник освіти України"(2000), Грамотою Міністра освіти та науки України (2000), Грамотою Президента України (2003) за краєзнавчу роботу, двічі (в 2003 і 2005 рр.) нагороджувався грамотами Всеукраїнської спілки краєзнавців, двічі (2003, 2004) – грамотами голови м. Донецька за роботу зі школярами по лінії МАН, тричі (1998, 2003, 2004) удостоєний звання лауреата конкурсу "Ділова книга Донбасу". Удостоєний звання «Почесний краєзнавець Донеччини» (2008), Почесний професор Донецького національного університету.

СПИСОК

вибраних наукових праць проф. В. О. ПІРКА

Збірники документів

1. Описи Харківського намісництва кінця XVIII ст. / передмова та упор.: В. О. Пірко, В. А. Смолій, О. І. Гуржій. – Київ, 1991.
2. Джерела до історії населених пунктів Донеччини XVI-XVIII ст. / уклад. В. О. Пірко. – Донецьк, 2001 (12,0 а.).
3. Джерела до історії населених пунктів Донеччини XVI-XVIII ст. / уклад. В. О. Пірко. – Донецьк, 2009 (10,1 а.).

Монографії

1. Заселення Донеччини у XVI-XVIII ст. – Донецьк, 2003 (11,6 а.).
2. Заселення і господарське освоєння Степової України в XVI-XVIII ст. – Донецьк, 2004. – 223 с.
3. Соляні промисли Донеччини в XVII-XVIII ст. – Донецьк, 2005. – 136 с. (у співавтор.).
4. Галицьке село наприкінці XVII– першій половині XVIII ст. – Донецьк, 2006. (13,7 а.).
5. Оборонні споруди межиріччя Дніпра і Сіверського Дінця (друга половина XVII-XVIII ст. – Донецьк, 2007 (12,6 а.).

Методичні вказівки та посібники

1. Історичне краєзнавство : програма курсу. – Донецьк, 1993. – 1-2 ч. (2 а., в спіавт.).
2. Історія рідного краю : навч. програма для 7–11 кл. – Донецьк : Кардинал, 1998. (2,0 а., у співавт.).
3. Східностепові українські говірки : наук.-навч. посібник. – Донецьк : ДонДУ, 1999 (7,0 а., у співавт.).
4. Історія України : посібник для абітурієнтів (доп. та перероб.). – Донецьк : ДонДУ, 2000 (10 а., у співавт.).
5. Святі гори // Довідник з історії України. – Київ, 2001. (0,2 а.).

6. Історична географія : програма курсу і методичні поради. – Донецьк : ДонНУ, 2002. (2,0 а., у співавт.).

Статті

1. Економічна руїна в Перемишльській землі на початку ХУІІІ ст. // Вісник Львівського ун-ту. – 1965. – Сер.1. – Вип. 3. (0,5 а.).
2. Ревізії – важливе джерело для вивчення соціально-економічної історії // Арх. України. – 1966. – № 6. (0,6 а.).
3. Помісне господарство Галицького Прикарпаття у першій половині ХVІІІ ст. // УІЖ. – 1969. – № 1. (0,4 а.).
4. Ясинувата // Історія міст і сіл УРСР. Донецька обл. – Київ, 1970. (1,5 а., в співавт. М.Продан).
5. До питання про заснування міста Слов'янська // УІЖ. – 1976. – № 9. (0,6 а.).
6. Ревізії кінця ХVІІ – початку ХVІІІ ст. як джерело соціально-економічної історії міст Прикарпаття // Арх. України. – 1977. – № 2. (0,6 а.).
7. До питання про розвиток техніки в соляній промисловості України в ХVІІ-ХVІІІ ст. // Нариси з історії природознавства і техніки. – Київ, 1985. – В. 31. (0,4 а.).
8. 250-річчя з часу спорудження Української лінії // УІЖ, 1986. – № 5. (0,4 а.).
9. Торські та Бахмутські соляні промисли в ХVІІ-ХVІІІ ст. // Новые страницы в истории Донбасса. – Донецк, 1994. – Кн. 3. (1,0 а.).
10. Козацтво на Донеччині // Рідний край. Історико-краєзнавчий альманах. – Донецьк, 1995. – № 1. (0,7 а.).
11. Південно-Східна Україна: короткі нариси з історії // Схід. – 1995. – № 1. (1,0 а.).
12. Картографічні матеріали Півдня України ХVІІІ ст. // Зап. НТШ. – Львів, 1997. – Т. 231. (1,0)
13. Міста Донеччини в ХVІІ– ХVІІІ ст. // Нові сторінки в історії Донбасу. – Донецьк, 1998. – Кн. 6. (1,0).
14. Перебудова помісного господарства в ХVІ–ХVІІІ ст. у Східній Європі у творчій спадщині Д. Л. Похилевича // Центральна і Східна Європа в ХV– ХVІІІ ст. – Львів, 1998. (0,5).
15. Основні етапи заселення Степової України в ХVІ–ХVІІІ ст. // Схід. – 1998. – № 5. (0,5).
16. Наступ царату на землі Війська Запорозького // Схід. – 1998. – № 1-2, 3. (1,5 а.).
17. Кальміуська паланка // Схід. – 1999. – № 6. (0,6).
18. Матеріали архіву Коша Нової Січі як джерело з історії Донбасу // Донецький вісник НТШ. – Донецьк, 2001. – Т.1. (0,4).

19. Історія Слобідського козацтва в Топографічному описі Харківського намісництва І. Переверзева // Донецький вісник НТШ. – Донецьк, 2003. – Т. 4. (0,5 а.).
20. Соляні промисли Донбасу XVII-XVIII ст. в економіко-історичній літературі // Донецький вісник НТШ. – Донецьк, 2004. – С. 90-96 (у співавтор.).
21. Найдавніші міста Донеччини (міфи і реальність) // Схід. – 2004. – вересень.
22. Про стан землеробства на Донеччині у XVII-XVIII ст. // Донецький вісник НТШ. – Донецьк, 2005. – Т. 8. (0,5 а.).
23. Витоки промисловості Донбасу // Схід. – 2005. – № 3. (0,7 а.).
24. Матеріали Центральних державних архівів Росії як джерело до історії Донбасу XVI-XVIII ст. // Донецький вісник НТШ. – Донецьк, 2006. – Т. 12. (0,8 а.).
25. Топографічний опис Азовської губернії як джерело до історії Донеччини кінця XVIII ст. // Історичні і політологічні дослідження. – 2007. – № 1/2 (31-32). (0,3 а.).
26. Описи Азовської губернії // Донецький вісник НТШ. – Донецьк, 2008. (0,6а.).
27. Історія – вимогливий суддя (найдавніші міста Донеччини в літературі та документальних джерелах) // Державна справа. – 2008. – № 11. (0,7 а.).
28. Формування території та заселення Кальміуської паланки // Донецький вісник НТШ. – Донецьк, 2009. – Т. 25. (1,8 а.).
29. Проблема датування заснування міста Артемівська // Схід. – 2009. – № 9 (100). (0,5 а.).

АНАТОЛІЙ ПАНАСОВИЧ ЗАГНІТКО

Доктор філологічних наук (1992), професор (1994), член-кореспондент НАН України (2012), дійсний член НТШ (2011), орден «За заслуги III ступеня» (2018), заслужений працівник освіти України (2010), лауреат премії ім. О.О. Потебні НАН України (2013), лауреат Всеукраїнської премії імені Бориса Грінченка (2014), член Національної спілки письменників України (2011), член Національної спілки журналістів України (2010), член Національної спілки краєзнавців України (2011).

Народився 14 жовтня 1954 року в с. Кацмазів Жмеринського району Вінницької області. Закінчив у 1977 році Донецький національний університет імені Василя Стуса (тоді – Донецький державний університет) за фахом «українська мова і література». Кандидатську дисертацію «Співвідношення формально-граматичного і семантичного змісту в категорії роду іменників» захистив у 1987 році в Інституті мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України. Після захисту докторської дисертації «Система і структура морфологічних категорій (проблеми теорії)» (1992 р.) в Інституті мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України від 1993 року до 2014 року – завідувач кафедри української мови та прикладної лінгвістики, декан філологічного факультету Донецького національного університету. За його ініціативи відкрито спеціальність «Прикладна лінгвістика» вперше на основі української мови з оптимальним використанням математики й інформатики, у 2014 – 2015 роках – завідувач відділу інформатики Українського мовно-інформаційного фонду НАН України, а з 2015 року – до сьогодні працює головним співробітником УМІФ НАН України, деканом факультету філології, психології та іноземних мов Донецького національного університету імені Василя Стуса, обраний головою Вченої ради університету (2015 р. – дотепер).

Засновник єдиної в Україні Донецької наукової граматичної школи з актуальними напрямками функційно-типологічної і функційно-комунікативної лінгвістики, у розрізі якої працюють науковці низки університетів України (підготовлено 50 кандидатів та 7 докторів наук, один доктор філософії), на його ідеї й положення покликаються авторитетні вчені України, Білорусі, Сербії, Польщі, Чехії, Німеччини, Італії та ін.

Активно займається проблемами граматичного ладу української та інших слов'янських, германських мов, приділяє увагу питанням текстової лінгвістики, відмінкової, валентної, контрастивної, дескриптивної та прескриптивної, функційної, ідеографічної, конструктивної граматики, теорії

та історії лінгвістичних учень, активно опрацьовує питання філософії граматики й теорії мовних систем. Викладав фундаментальні та спеціальні курси в низці університетів України та зарубіжжя: Вроцлавського (Республіка Польща), Університету імені Адама Міцкевича (м. Познань, Республіка Польща), Університету імені Ф. Палацького (м. Оломоуц, Чеська Республіка), Ягеллонського (м. Краків, Республіка Польща), Університету імені Масарика (м. Брно, Чеська Республіка), Белградського (Республіка Сербія) та ін.

Фундаментальним є внесок в опрацювання питань теоретичної граматики української мови, обґрунтування загальної типології граматичних категорій української мови, встановлення структури та ієрархії морфологічних і синтаксичних категорій, текстових категорій та одиниць українських синтаксичних інновацій, напрацюванні теорії лексикографічної граматики службовості. Уперше сформулював теорію динаміки граматичного ладу української мови, теорію лінгвоперсонології з диференціюванням її рівнів, одиниць, скваліфікував систему текстових і дискурсивних категорій та ін.

*Конференція «Українська мова в культурному просторі Східної України».
Співорганізатори — ДонНТШ і ДонТУМ. Крайній праворуч – А.П.Загнітко.
Донецьк. 17 листопада 2010 р.*

Опублікував двадцять п'ять одноосібних монографій; більше п'ятдесяти монографій і навчальних посібників, п'ятнадцяти словників написані у співавторстві. Загальний список наукових публікацій охоплює понад 800 найменувань. Веде активну наукову і науково-організаційну роботу. За його

ініціативою проведено I – XII Міжнародні «Граматичні читання» (2000 – 2023 рр.), низку міжнародних та всеукраїнських конференцій з проблем державного статусу української мови (2012 – 2021), ініціював створення Центру когнітивної та прикладної лінгвістики (НАН України та МОН України) в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса (м. Вінниця), де регулярно проходять міжнародні та всеукраїнські граматичні семінари, функціонує Всеукраїнська асоціація граматистів. Започаткував міжнародне наукове категорії Б видання «Лінгвістичні студії Linguistic Studies» (вийшло 45 випусків), що входить до семи авторитетних наукометричних баз. Член редакційних колегій журналів «Мовознавство» (Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України), «Світогляд» (НАН України), наукових видань «Українське мовознавство» (КНУ імені Тараса Шевченка), «Записки з українського мовознавства» (Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова) та ін., низки авторитетних закордонних журналів: «Slavica Wratislaviensis» (Республіка Польща), «Przegląd wschodnioeuropejski» (наукометрична база «Scopus») та ін., а також рецензент у виданнях, що індексуються у наукометричних базах Scopus, WoS («Przegląd wschodnioeuropejski», «Slavia» та ін.), автор наукових публікацій у виданнях, що індексуються в наукометричних базах WoS (3 статті) і Scopus (6 статей).

Голова Експертної ради з філології, журналістики і мистецтвознавства Департаменту науки Міністерства освіти і науки України (2018 – 2022рр.), експерт НФФД України, член Наукової ради МОН України (2018 – 2022рр.), член НМК МОН України з напрацювання Державних стандартів, експерт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, член експертної ради МОН України з атестації наукових кадрів з філологічних наук та з соціальних комунікацій (2022 р. – дотепер), голова спеціалізованої вченої ради К 11.051.14 (10.02.01 – українська мова, 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавства) в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса (2018 – 2021рр.), член спеціалізованої вченої ради Д 44.051.02 в Одеському національному університеті ім. І.І. Мечникова (2017 – дотепер), Координатор двох міжнародних науково-дослідних проєктів з проблем 1) граматики слов'янських прийменників і 2) типології слов'янських предикатів, у якому беруть участь науковці Республіки Польщі, Чеської Республіки, Республіки Болгарії та ін. За результатами першого проєкту вийшли словники в Україні, Польщі та ін., а також опубліковано «Словник часток : матеріали і статті» (2013 р.), проведено 9 міжнародних наукових семінарів, сформовано корпус текстів та укладено базу даних і т. ін.

Член Комісії з граматичної будови слов'янських мов при Міжнародному комітеті славистів (з 2018 р. – дотепер), брав участь у XV та XVI Міжнародних з'їздів славистів, член Правописної комісії при Кабінеті Міністрів України (2015 – 2019 рр.).

Активно пропагує наукові знання серед громадськості: за останні 5 років опублікував більше 20 актуальних матеріалів в авторитетних виданнях, зокрема, «Голос України», «Урядовий кур'єр», «Україна молода», «День»,

«Дзеркало тижня», «Світ науки» з питань мовного будівництва, утвердження українських національно-мовних пріоритетів та ін.

Дійсний член НТШ з 2011 р. Постійний дописувач до «Донецького вісника НТШ», автор статей в «Енциклопедії» Наукового товариства імені Шевченка. У 2000 р. отримав «Почесну грамоту імені Президента НТШ Михайла Грушевського Наукового товариства ім. Шевченка в Америці» за вагомий особистий внесок в розвиток Товариства.

Основні публікації

монографії:

Загнітко А. П. Теорія граматики і тексту / А. П. Загнітко. – Донецьк : Ноулідж (донецьке відділення), 2014. – 480 с.

Загнітко А. Сучасна лінгвістика: погляди та оцінки / А. П. Загнітко. – Донецьк : Ноулідж (донецьке відділення), 2014. – 464 с.

Загнітко А. Подих рідного слова / А. П. Загнітко. – Донецьк : Ноулідж (донецьке відділення), 2014. – 236 с.

Загнітко А. Теорія лінгвоперсонології / А. П. Загнітко. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2017. – 136 с.

Загнітко А. Мовний простір граматики / А. П. Загнітко. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2018. – 448 с.

Zahnitko A. Krasnobaieva-Chorna Zh. Delineation of Linguopersonology and Linguoaxiology / Zahnitko A., Kosmeda T. – Poznan : Adam Mickiewicz University, 2019. – 253 p.

Загнітко А. Когнітивно-концептуальні та функційно-прагматичні вияви міжперсональних дискурсів у міжкультурному просторі / А. П. Загнітко, Л. Гнатюк. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. – 136 с.

навчальні посібники:

Загнітко А. Лінгвокультурологія / А. П. Загнітко, Богданова І. – Вид. 3-тє, випр. і доп. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2017. – 288 с.

Загнітко А. Теорії сучасних лінгвістичних учень / А. П. Загнітко. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2019. – 529 с.

Загнітко А. Методологія наукових досліджень і актуальні питання сучасної лінгвістики / А. П. Загнітко. – Вінниця : ФОМ «Кушнір Ю.В.», 2021. – 396 с.

Загнітко А. Лінгвістика тексту : теорія і практикум / А. П. Загнітко. – Вид. 3-тє, випр. і доп. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2023. – 280 с.

словники:

Загнітко А. Словник часток: матеріали і статті / Загнітко А., Каратаєва А. – Вид. 2-ге, випр. і доп. – Донецьк : Ноулідж (донецьке відділення), 2013. – 400 с.

Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : у 4-х т. / А. П. Загнітко. – Донецьк : Ноулідж (донецьке відділення), 2012.

Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник / А. П. Загнітко. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2019. – 992 с.

статті:

Загнітко А. П. Українська мова як державна: ретроспектива і сучасність / А. П. Загнітко // *Донецький вісник Наукового Товариства імені Шевченка*. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2002. – Т. 2. – С. 109-117.

Загнітко А. П. Досвід удосконалення сучасної української гірничої термінології / Загнітко А. П., Білецький В. С., Манець І. Г. // *Донецький вісник Наукового Товариства імені Шевченка*. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2003. – Т.3. – С. 97-104.

Загнітко А. Мовні проблеми: набуток сьогодення чи тяглість традиції / А. Загнітко // *Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка*. – Донецьк : Український культурологічний центр ; Східний видавничий дім ; Донецьке відділення наукового товариства ім. Т. Шевченка ; Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2014. – Т. 40. – С. 7–18.

Загнітко А. Мовний простір Донеччини : реалії сучасності / А. Загнітко // *Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка : мовно літературні студії*. – Донецьк : Донецьке відділення НТШ, 2015. – Т. 41. – С. 8–23.

Загнітко А. Мовноманіпуляційні технології сучасних медійних міфологізацій : лінгвоперсонологійний аспект / А. Загнітко // *Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка : історія, музейна справа, бібліотечна справа, літературознавство, портрет сучасного Донбасу*. – Донецьк : Донецьке відділення НТШ ім. Шевченка, 2017. – Т. 43. – С. 6–21.

Загнітко А. Формальний і функційний вокатив: комунікативно-граматичні студії / А. Загнітко // *Slavia (časopis pro slovanskou filologii)*. – 2021. – Roč. 90., Sešit 2. – S. 202–219.

Загнітко А. Прийменниково-просторова семантика в сучасних інтерпретаціях: граматичний і лексикографічний виміри / А. Загнітко // *Матице српске*. – 2021. – № 100. – С. 169–187.

Zahnitko A. Сексизм і фемінізм у мовносоціумному просторі: граматичні виклики / Zahnitko Anatolij // *Slavica Wratislaviensia*. – 2022. – Т. 175. – S. 87–97.

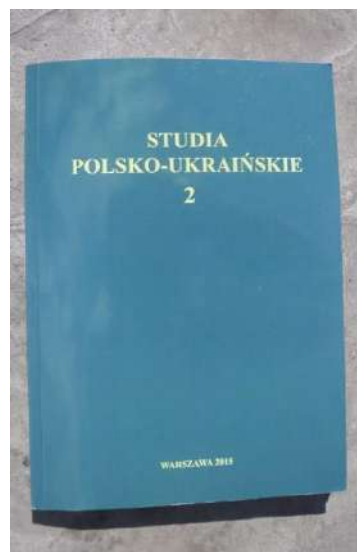
СОБОЛЬ ВАЛЕНТИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

Валентина Собо́ль — професор кафедри україністики Варшавського університету, головний редактор (від 2014 р. і до сьогодні) наукового річника «*Studia Polsko-Ukraińskie*», на сьогодні видано 10 номерів щорічника. Керівник Майстерні з історії польсько-українських літературних стосунків, дійсний член НТШ, член польського П.Е.Н. клубу.

Авторка понад 400 праць, 15 книжок, з-поміж яких - «З глибини віків» (Київ, 1995; Кам'янець-Подільський, 2002), «Літопис Самійла Величка як явище українського літературного бароко» (Донецьк, 1996), «12 подорожей у країну давнього письменства» (Донецьк, 2003), «Пам'ятна книга Дмитра Гуптала» (Варшава, 2004), серії підручників «До джерел» (Варшава, 2005; 2006; 2007; 2008), книжок «Не будьмо тінями зникомими» (Донецьк, 2006), «Українське бароко. Тексти і контексти» (Варшава, 2015), *Oleksandr Koszyc i jego dziennik „Z pieśnią przez świat”* (Варшава, 2018), *Filip Orlik i jego Diariusz* (Варшава, 2021), *Słowo w Duszy, Dusza w Słowie. Historia „Błękitnego Okrętu”* (we współautorstwie z K.Brodowską, D.Bzorkiem), Warszawa 2023.

1. **„Studia Polsko-Ukraińskie”.** У 2013 році на вченій раді факультету було одностайно проголосовано за Майстерню історії польсько-українських літературних взаємин (Pracownia Dziejów Polsko-Ukraińskich Stosunków Literackich, Katedra Ukrainistyki, Wydział Lingwistyki Stosowanej). Її ініціатором і керівником є В.Собо́ль. У тому ж 2013 дослідниця започаткувала науковий щорічник „Studia Polsko-Ukraińskie”, перший випуск якого побачила світ у 2014 і був присвячений 200-річчю від дня народження Шевченка. Щорічник продовжує традиції видання «Warszawskie zeszyty ukrajinoznawcze», яке В.Собо́ль співредагувала разом зі Стефаном Козаком та Василем Назаруком упродовж 2002-2008 років. Сьогодні в Майстерні історії польсько-

українських літературних взаємин видано десять томів щорічника „Studia Polsko-Ukraińskie”. У щорічнику друкуються дослідження українською, польською та англійською мовами. Авторами щорічника є знані у світі літературознавці, історики, філософи, у сфері зацікавлення яких – польсько-українські культурні взаємини, історія української літератури від найдавніших часів до сучасних.

2. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Зацікавлення В.Соболь проблемами теорії та практики перекладу пов'язане із перекладами поезії Болеслава Лесьмяна польською, які друкуються періодично в часописі «Текстуалія». З –поміж публікацій можна знадати тут статті В.Соболь : Григорій Сковорода та його переклад із книг римського сенатора Марка Туллія *Cato Maior de senectute* [w:] *Wielkie tematy kultury w literaturach słowiańskich. 12. Starość*. Redakcja Marcin Borowski, Miłosz Bukwałt, Ewa Komisaruk, Kamila Woźniak, Sylwia Wójtowicz, Richard Změlik, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2016, s.325-335; Walentyna Sobol, *Międzysłowiański przekład: polskojęzyczny dziariusz Filipa Orlika (1672-1742) w tłumaczeniu na ukraiński*// Teze i rezimei v dva toma, XVI Międzynarodowy kongres sławistów w Belgradzie 2018, Beograd 2018; Валентина Соболь, *Міжслов'янський переклад. Досвід роботи з діарушем Пуліпа Орлика (1672-1742) // IX Міжнародний Конгрес Україністів. Літературознавство*, Видавництво ІМФЕ НАН України, Київ 2018, с. 310-321. <http://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/zbirnyky/2018/lit.pdf>

3.ІСТОРИЯ ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Упродовж останніх 20 років досліджує особисті документи та рукописи Орлика, ця праця вивела її на дорогу історії, покликала до праці в Архіві Москви (2000), Франції (2012), Канади (2015). Про це свідчить участь у роботі конгресів Славістів (2008, 2013, 2018) та багатьох міжнародних конференцій та симпозиумів. З-посеред історичних розвідок можна назвати так, наприклад, як *Piękno listów miłosnych staropolskich i staroukraińskich (Jana Sobieskiego i Pilipa Orlika)* (w:) *Epistolografia w dawnej Rzeczpospolitej. Tom VI (stulecia XVI-XIX). Nowa perspektywa historyczna i językowa*. Redakcja Piotr Borek, Marceli Olma. Collegium Columbinum, Kraków 2015, s.121-128; Его-документи Івана Огієнка польського періоду 1926–1940 (з архівних сховищ у Вінніпезі) (w:) «Київські полоністичні студії», За ред. Ростислава Радишевського. Том XXVIII. – Київ : Університет «Україна», 2016, с. 272–277; Sobol V. *Ego-documentation of the graduate of the Kyiv Mohyla academy (From the Archive of Alexander and Tetyana Koschitz)* (w:) Матеріали Міжнародної наукової конференції «ad fontes – ДО ДЖЕРЕЛ» до 400-ї річниці заснування Києво-Могилянської академії Київ 2016 12–14 жовтня, 2015 року, Київ 2016, с. 177-188; Walentyna Sobol, *Unia hadziacka w literaturze pięknej* // *Przegląd Wschodni*, 2019, Tom XV, Zeszyt 1(57), s.203-214.

<https://studium.uw.edu.pl/event/przeglad-wschodni-na-360-rocznice-unii-hadziackiej/>; Walentyna Sobol, *Literatura faktu Oleksandry Ziółkowskiej* [w:] Wseswit, Kyiv, 2020, nr 3-4, s.199-200. https://journals.ua/prof/vsesvt_ukrainskiy_zhurnal_inozemnoi_literaturi/31946-09-20.html; Walentyna Sobol, *Unia hadziacka w literaturze pięknej*, [w:] *Wielki projekt 360 rocznica Unii Hadziackiej/Великий проект 360 річниця Гадяцької унії 1658-2018*. Abstrakty. Jan Malicki, Aleksandra Zwiagina (red.), Studium Europy Wschodniej UW, Warszawa 2018, s.43-46. ISBN 978-83-61325-69-7 https://instytutpolski.pl/kyiv/wp-content/uploads/sites/19/2020/06/hadziacz_referaty_16.09.2018.pdf

Монографія «Пам'ятна книга Дмитра Туптала» містить віднайдений у 2000 році в московському архіві щоденник Туптала, перекладений сучасною українською, та працю про автора, одного із найбільших східнослов'янських письменників. Як написав на титулці видання професор Василь Назарук, «зустріч з текстом Діаріуша Дмитра Туптала-Ростовського та з науковим путівником Валентини Соболю по цьому рідкісному щоденникові видатного проповідника, філософа, церковного та культурного діяча хвилює і творчо збуджує не тільки з огляду на факт повернення до нас призабутої пам'ятки українського мистецтва слова, але перш за все тому, що вона наповнена тривожною і повчальною субстанцією передумів, які можуть увійти в будівлю архітектури Духу». Книжка отримала рецензії¹. Упродовж 2005-2008 років Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna у Варшаві видало серію чотирьох підручників Валентини Соболю «До джерел». Ці перші в Польщі підручники для українських ліцеїв (у Польщі діють п'ять ліцеїв з українською мовою навчання: у Білому Борі, Бартошицях, Легниці, Гурові-Лавецькому, Перемишлі) отримали понад 20 позитивних рецензій, назвімо тут деякі². Підручник з давньої літератури (2005) *До джерел – I. (Історія давньої української літератури IX-XVIII ст.)*. *Podręcznik do kształcenia literackiego i*

¹ Гузар Зенон. Дух нашої давнини і вгляд ув очі слова // Жовтень. - 2006. - № 2-3; Кузьменко Оксана. Пам'ятна книга Дмитра Туптала // Дивослово. - 2005. - №10. - С.70- 71; Михед Павло. Про книгу: Соболю Валентина. Пам'ятна книга Дмитра Туптала // Критика. 2005, - №5. - С.20; Мажена Лютерек. Рецензія на книгу: Соболю В.О. Пам'ятна книга Дмитра Туптала. - Варшава, 2004 // Схід. - 2004. - №4(62). - С.64. Ромашенко Людмила. Дмитро Туптало та його щоденник // *Warszawskie zeszyty ukrainoznawcze*. - 2005. - №19-20. - С.476-481. Eligiusz Podolan. Recenzja па: Валентина Соболю. Пам'ятна книга Дмитра Туптала. Варшава 2004, сс.217 // *Slavia Orientalis*. Rocznik LIII, Nr3, rok 2004. s.478-480. Мельник Ігор. Діаріуш Дмитра-Данила Туптала // Арт-Поступ, 3 серпня 2004 року. - С. 13.

² Поліщук Ярослав. З обширу літературних джерел // Літературна Україна. 27 березня 2008; Пасько Ігор. До джерел // Український журнал. - 2008. - №2; Пасько Ігор. Перші в Польщі підручники для українських ліцеїв // Наше слово. - 2008, - №9 (2 березня 2008); Zenon Huzar, Lesia Riazanowa/ Rec/ Walentyna Sobol. Ku źródłom. Historia literatury ukraińskiej XIX-pocz.XX w., Warszawa 2006 // *Przegląd glottodydaktyczny*. 2009. tom 29. - S. 181-186; Kamola-Kwiatkowska Agnieszka. Podróż ..Do źródła" // Над Бугом і Нарвою. - 2009, - №2. - С. 38-39. ; Гузар Зенон. Рязанова Олеся. Навчальна книжка для українських ліцеїв у Польщі // Дивослово. - 2008. - №6. - С. 60-61. Назарук Василь. Новий путівник на шляху до джерел // Слово і час, 2006. - №3; Токмань Ганна. Аксиологічний підхід до викладання давньої української літератури // Дивослово, 2005, №10. с.35-37. Teresa Chyczewska-Hennel. Ad fontes. Historia literatury ukraińskiej XIX - początku XX w. // *Warszawskie zeszyty ukrainoznawcze*. - 2007. - № 23-24, - с.396-398.

kulturowego z języka ukraińskiego dla klasy 1 liceum ogólnokształcącego. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna.- 2005, 364 s. – було видано двічі: у 2005 і 2008 роках. У II томі видання («Історія української літератури XIX — поч. XX ст.») творчості Лесі Українки присвячено один із найбільших за обсягом розділів. Своїм завданням авторка вважала створення такого підручника, який полегшив би самостійне поглиблене осмислення творів, замовчуваних за часів тоталітарного режиму. Юрій Липа повторював, що велика нація не має права на брак «внутрішньої ієрархії почувань, на брак органічного зв'язку з джерелами духовної сили»³. Таким твором була, зокрема, замовчувана «Бояриня» — драма, яка сконцентрувала в собі національно-визвольну філософію Лесі Українки, ідеї національної та культурно-релігійної незалежності України. Окремий підрозділ у томі присвячено віршеві в прозі «Твої листи завжди пахнуть зов'язими трояндами...» (1900), який належить до шедеврів світової лірики.

*Валентина Соболев у офісі Українського культурологічного центру,
Донецького відділення НТШ, Донецьк, 2010 рік.*

Монографія 2015 року Валентини Соболев «Українське бароко. Тексти і контексти» здобула кільканадцять конструктивних відгуків. Професор Стефан Козак⁴ у рецензії, надрукованій у томі 2 щорічника „Studia Polsko-Ukraińskie” зазначає, що монографічна праця Валентини Соболев «Українське бароко. Тексти і контексти» є висновком тривалих студій проблем українського бароко, тут рецензент сягає до попередніх книжок авторки - виданих у Донецьку «Літопис Самійла Величка як явище українського

³ Липа Ю. Бій за українську літературу / Юрій Липа. — Варшава: Народній стяг, 1935. — С. 3.

⁴ Stefan Kozak, W kręgu baroku //Studia Polsko-Ukraińskie, Zakład Graficzny UW, Warszawa 2015, s.189-195.

літературного бароко» (1996), «12 подорожей в країну давнього письменства» (2003), а також до праці «Пам'ятна книга Дмитра Туптала» (2004), яку видало Варшавське видавництво «Тирса». Рецензіями на книжку «Українське бароко. Тексти і контексти» відгукнулися також як українські вчені Леонід Ушкалов⁵, Павло Михед, Петро Білоус, Микола Зимомря⁶, Микола Ткачук, Іван Зимомря, так і польські – Т.Хинчевська –Геннель, Гжегож Червінський⁷ та ін. А відома дослідниця. Ірина Руснак⁸ в рецензійній статті «Videre majus quiddam. Рецензія на книгу Валентини Соболь про бароко» підкреслила перспективи подальшого вивчення накреслених у рецензованій праці проблем.

Як результат дослідницької праці в архіві Вінніпега – Ukrainian Cultural and Educational Centre in Winnipeg - у 2018 році постала праця, яка була видана у Варшаві: книжка «Oleksander Koszyc i jego dziennik „Z pieśnią przez świat”». У ній вперше в Польщі для польськомовного читача подано найважливіші фрагменти особистих документів Олександра Кошиця. У передмові В.Соболь до праці використано матеріали рукописних нотаток (зошити Кошиця 1,2,3,4), його листи які дослідниця опрацювала під час роботи з течками 4/18, 4/19 та ін. в архіві Тетяни та Олександра Кошиців. Професор Аліція Володзко-Буткевич у видавничій рецензії підкреслила важливість появи на польському видавничому ринку щоденника диригента світової слави, але також етнолога та письменника. Книжка про Олександра Кошиця здобула резонанс серед науковців в Україні і в Польщі⁹. Праця була презентована в Українському домі у Варшаві¹⁰ (Заменгофа 1, модератор презентації Богуміла Бердиховська проаналізувала контакти Кошиця з Польщею та польськими митцями). У березні 2019 відбулася презентація книжки також в Інституті Мистецтвознавства, Фольклору та Етнології (ІМФЕ НАН УКРАЇНИ) з участю академік Ганни Скрипник та наукового колективу ІМФЕ. Модератор професор Леся Вахніна представила також праці про Кошиця, які написані та видані науковцями ІМФЕ.

⁵ Ушкалов Леонід, «Що таке українське бароко (за сторінками книги Валентини Соболь)» // Гуманітарний журнал, 2014, № 3-4.- С.158-172.

⁶ Зимомря Микола. Діла й думки друзів Франкового краю// Франковий край, 8 вересня 2017.-С.7.

⁷ Червінський Гжегож. Нова монографія про українське бароко. Переклад з польської Мирослава Олійник //Український альманах. Варшава 2017. - С.381-384.

⁸ Ірина Руснак. Videre majus quiddam. Рецензія на книгу: Валентина Соболь. Українське бароко. Тексти і контексти, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2015, 382 ss. (в:) Синопис: текст, контекст, медіа. Наукове видання Київського університету ім. Грінченка, Київ 2017, №2 (18).

⁹ Alicja Wołodzko-Butkiewicz, *Fenomen Aleksandra Koszyca w ujęciu warszawskiej ukrainistki*// Studia Polsko-Ukraińskie, 2019, nr 6, s.193-203; Eugeniusz Sobol, *Książka o Koszycu* // Odra (miesięcznik), 2020.- Nr 1. - s.112-113; Наталя Чухонцева, *Нова репрезентація культурної місії Олександра Кошиця* // Studia Polsko-Ukraińskie, 2019, nr 6, s.221-225; Юлія Камінська. «З піснюю крізь світ» Кошиця. Уперше польською// Наше слово, 14 квітня 2019); Татаренко А. Славістика на службі культурної дипломатії. // *Донецький вісник Наукового Товариства Шевченка, Донецьк-Маріуполь.* – Т.46. –2019. – С. 290-293.

¹⁰ Юлія Камінська. *В Українському Домі у Варшаві відбулася тематична зустріч «Олександр Кошиць і доля української еміграції»*// ДЕНЬ, 3 квітня 2019.

Віддавна досліджує творчість Пилипа Орлика, із найбільшим заангажуванням – його п'ятитомний Діаріуш. Відчитуючи рукопис щоденника Пилипа Орлика, презентувала результати своїх дослідів із багатомовним рукописом у доповідях на трьох конгресах Славистів: у 2008 році в Охриді, у 2013 році в Мінську, в 2018 році в Белграді. Відзначу тут лише ті публікації, підготовлені до участі в конгресах Славистів: «Pylyp Orlyk's Diary: problems of paleography, tekstology, translation, publishing. Діаріуш Орлика. Проблеми текстології, палеографії, видання», Мінськ 2013; Walentyna Sobol, *Międzysłowiński przekład: polskojęzyczny diariusz Filipa Orlika (1672-1742) w tłumaczeniu na ukraiński*, [w]: *Z polskich studiów slawistycznych. Literaturoznawstwo. Kulturoznawstwo. Folklorystyka*. B.Zieliński (red.). Prace na XVI Międzynarodowy kongres slawistów w Belgradzie 2018, Poznań 2018, s.243-253. ISBN 978-83-232-3310-7 http://www.term-in.net/upload/iblock/871/knjiga_rezimea_2_knjizevnost_mks.pdf

Видавництво Варшавського університету (WUW) видало багаторічну працю Валентини Собоць. Це видання під назвою «Filip Orlik i jego Diariusz. Odczytanie z rękopisu, opracowanie, wstęp, komentarze Walentyna Sobol». Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 2021, 532 s. В. Собоць розчитала рукопис, з оригіналом якого авторка працювала в 2012 році в архіві Міністерства Закордонних Справ Франції в Парижі¹¹, упорядкувала та прокоментувала Діаріуш Орлика за 1725–1726 роки. Розчитаний В.Собоць та перекладений українською 1724 рік – чекає на друк від 2014р. Першій публікації джерела - Діаріуша Орлика за 1725–1726 років - передую передмова мовами польською та англійською. У першій її частині стисло схарактеризовано походження, родину, освіту, військову та політичну кар'єру, підтримку курсу гетьмана Івана Мазепи, обрання на гетьманство, державницькі прагнення Пилипа Орлика, підготовку збройного повстання в Україні за підтримки держав, що поділяли прагнення гетьмана у створенні антиросійської коаліції. У наступній – історіографічній – частині передмови представлено історію досліджень Діаріуша. Авторка прагне відповісти на питання, сформульоване в підзаголовку передмови: чим зрештою є хвиля зацікавлень Орликовим его-документом – мегаломанією чи поверненням до джерел. Подано також стислий огляд книжок, прочитаних гетьманом, які вплинули на формування його світогляду, стилю письма Пилипа Орлика. У наступній частині передмови представлено історію вивчення факсиміле та копії Діаріуша. Видання Діаріуша 1725 – 1726 років В.Собоць доповнила довідковим матеріалом, а також **Summary** англійською мовою (с.522-523). Важливим бачиться словник часто вживаних у тексті латинізмів та латинсько-

¹¹ Ministère des Affaires étrangères - Archives diplomatiques 3 rue Suzanne Masson, 93126 La Courneve Cedex, signatura MD Pologne. P.18006, P 18007. Vues:956. [Journal de voyage d'Orlik, rédigé en polonais]. 5 vol. in-fol. Original. Vol.7- 278 folios; Vol.8 – 412 folios; Vol.9-437 folios; Vol.10-485 folios; Vol.11-510 folios.

польських макаронізмів (Słownik najczęściej występujących w tekście terminów łacińskich i z łaciny pochodzących), індекс персоналій та індекс географічних назв, а також список найважливіших скорочень.

Праця В.Соболь, яка раніше вже опублікувала понад 30 статей про життя і творчість Пилипа Орлика, є актуальною в контексті сьогодення і для вивчення спадщини митців доби бароко. Окремий розділ книжки становить подане в ній факсиміле рукопису Орлика. Представлений становить позитивний матеріал для дослідників різних царин академічної науки. Можна умовно виокремити перспективні напрямки проекту, яким далі займається В.Соболь. Це **палеографічний** (відчитання, розшифрування рукопису Діарія 1727-1732 рр), **едиторський** (опублікування, з коментарем, покажчиками, словниками), **антропологічний** (вивчення цього тексту в аспекті антропології пам'яті, антроплогії приватного життя), **компаративний** (переклад з трьох основних мов щоденника- старопольської, старофранцузької, латини та вкраплень церковнослов'янських, українських, турцизмів, латинсько-польських макаронізмів та ін). Відчитаний В.Соболь та перекладений сучасною українською мовою щоденник **1724 року** чекає на свій друк.

15 вересня 2022 року видання Діаріуша було презентовано у ході Круглого Столу НАН України з участю академіків Г.Скрипник, Р.Радишевського, М.Жулинського, модератори академік Ганна Скрипник та професор Леся Вахніна відзначили необхідність продовжувати роботу з відчитанням та перекладом. Академік Скрипник написала: «Вдячні за ту титанічну працю, яку Ви клали в реалізацію цього видавничого проекту. Докладемо всіх зусиль аби підготовлені Вами тексти опублікувати»¹². У жовтні 2022 року видання Діаріуша Пилипа Орлика було презентовано в Музеї Ярослава Івашкевича, а також на міжнародній науковій конференції «Діалог Двох Культур», 3-4.07.2023 – на Конгресі дослідників вісімнадцятого століття у Римі (16th International Congress for Eighteenth-Century Studies). Праця має рецензії¹³.

**

Упродовж 2002-2008 років була співредактором наукового збірника Кафедри Україністики Варшавського Університету «Warszawskie zeszyty ukrainoznawcze» (2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2008), збірника „Донецький вісник наукового товариства ім.Шевченка», а також співредактором праць: Стефан Козак. *Український преромантизм* (Джерела, зумовлення, котексти, витоки), Варшава, 2003.-240 с.; *Ukraina. Teksty i*

¹² Лист Ганни Скрипник від 16.09.2022

¹³ Петренко-Цеунова О., До ювілею українського барокового вигнання „ Слово і час», 2022.- № 6.- С.108-111; Трофимук Myroslaw, Diariusz Filipa Orlika // Meander, rok LXXVII 2022: XXX-XXX.- S.200-205; Трофимук Мирослав, Другий фронт // Наше слово, 22 червня 2022 року; Natalia Drobiazko, Filip Orlik i jego „Diariusz”: 300 lat historii // Wiadomości Brzostockie, 2022, nr 6, s.23-24;

konteksty. Symbolae in honorem Stefan Kozak, Warszawa, wydawnictwo Tyrsa 2007, 636 ss.

Випромувала 4 докторів наук. За редакцією В.Соболь побачили світ монографічні праці Олени Бердник (*“Історія русів” як метатекст*. Монографічне видання, Донецьк, видавництво Донецького університету, 2002, 186 с.) та Богдани Бадрак (Творчість Івана Величковського. Тематика, барокова образність. Монографія, Донецьк, видавництво ДонДУЕТ, 2006, 156 с.).

**** КОНФЕРЕНЦІЇ** серії «Філософія буття і витривалості в его-документах письменників, художників, режисерів (від Орлика до сучасних)» *Filozofia bycia i przetrwania w ego-dokumentach pisarzu, malarzy i filmowców ukraińskich (od czasów Orlika do współczesnych)* -

Як керівник Майстерні історії польсько-українських літературних взаємин В.Соболь започаткувала серію міжнародних наукових конференцій: «Філософія буття і витривалості в его-документах письменників, художників, режисерів (від Орлика до сучасних)» *Filozofia bycia i przetrwania w ego-dokumentach pisarzu, malarzy i filmowców ukraińskich (od czasów Orlika do współczesnych)* - **9 листопада 2019, 21 грудня 2020, 20 грудня 2021, 12 грудня 2022.**

Проведена 12.12.2022 міжнародна конференція-онлайн була присвячена проблемі: «Автори его-документів проти війни і насильства». Доповідачами виступили відомі українські та польські вчені: Оля Гнатюк, Пйотр Борек, Наталя Левченко, Тереса Хинчевска-Геннель, Анатолій Ткаченко, Ольга Новик, Ігор Набитович, Данута Сосновска, Алла Швець, Оксана Левицька, Давид Бзорек та ін. Наступну, п'яту Міжнародну наукову конференцію планується провести 11 грудня 2023 року.

НАУКОВЕ КОЛО СТУДЕНТІВ І ДОКТОРАНТІВ «СИНІЙ КОРАБЕЛЬ»
Діє 23 роки. Про його діяльність постала щойно видана книжка В.Соболь у співавторстві з її Докторантами- *Słowo w Duszy, Dusza w Słowie. Historia „Błękitnego Okrętu”* (we współautorstwie z K.Brodowską, D.Bzorkiem), Warszawa 2023.

Основні праці

1. З глибини віків. – Київ : Зодіак-еко, 1995. – 198с.
2. Літопис Самійла Величка як явище українського літературного бароко. – Донецьк : Вітчизна, 1996. – 336 с.
3. З глибини віків. Видання друге, доповнене. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2002. – 198 с.
4. 12 подорожей в країну давнього письменства. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2003. – 156 с.
5. Пам'ятна книга Дмитра Туптала. – Варшава : Тирса, 2004. – 216 с.
6. До джерел – I. (Історія давньої української літератури IX-XVIII ст.). Podręcznik do kształcenia literackiego i kulturowego z języka ukraińskiego dla

- klasy 1 liceum ogólnokształcącego. – Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna, 2005. – 364 s.
7. До джерел – II. (Історія української літератури XIX-поч.XX ст.).
Podręcznik do kształcenia literackiego i kulturowego języka ukraińskiego dla kl. 2 LO. – Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna, 2006. – 360 s.
8. Не будьмо тінями зникомими. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2006. – 256 с.
9. До джерел – III. (Історія української літератури XX-поч.XXI ст.) Podręcznik do kształcenia literackiego i kulturowego języka ukraińskiego dla kl. 3 LO. – Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna, 2007. – 384 s.
10. До джерел – I. (Історія давньої української літератури IX-XVIII ст.)
Podręcznik do kształcenia literackiego i kulturowego z języka ukraińskiego dla klasy 1 liceum ogólnokształcącego. – Wydanie drugie. – Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna, 2008. – 366 ss.
11. Pylyp Orlyk's Diary: problems of paleography, tekstology, translation, publishing. Діаріуш Орлика. Проблеми текстології, палеографії, видання. – Мінськ, 2013. – 40 s.
12. *Українське бароко. Тексти і контексти*. Praca monograficzna. – Warszawa : Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2015. – 381 s. – ISBN 9788323519393.
13. *Oleksandr Koszyc i jego dziennik „Z pieśnią przez świat”*. – Warszawa : Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2018. – 394 s. – ISBN 978-83-235-3399-3.
14. *Filip Orlik i jego Diariusz*. – Warszawa : Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2021. – 532 s. <https://DOI.org/10.31338/uw.9788323552383>
ISBN 978-83-235-5230-7; ISBN (pdf) 978-83-235-5238-3; ISBN (EPUB) 978-83-235-5246-8; ISBN (MOBI) 978-83-235-5254-3
15. Перекладна література доби бароко другої половини XVI- першої половини XVII ст. 2. Перекладна література доби бароко другої половини XVII- XVIII ст. // Історія української літератури. / ред. Віра Сулима, Микола Сулима. – Київ : Наукова думка, 2015. – Т. 2. – С. 296-302; С.601-616.
16. *Słowo w Duszy, Dusza w Słowie. Historia „Błękitnego Okrętu”* (we współautorstwie z K.Brodowską, D.Bzorkiem). – Warszawa, 2023. – 112 ss.

ПРОСАЛОВА ВІРА АНДРІЇВНА

Просалова Віра Андріївна – український літературознавець, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови, теорії та історії української і світової літератури Донецького національного університету імені Василя Стуса, відмінник освіти, дійсний член Наукового товариства імені Шевченка, автор 270 наукових праць із теорії літератури, порівняльного літературознавства та історії української літератури.

У 1980 році із відзнакою закінчила Донецький державний університет за спеціальністю «Українська мова і література», отримала диплом «Філолог. Викладач української мови і літератури». У 1991 році захистила кандидатську дисертацію з проблем розвитку української поезії 60-80-х років ХХ століття, здобула вчене звання доцента (1992). У 2006 році в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка захистила докторську дисертацію «Празька літературна школа: текст, контекст, інтертекст» зі спеціальності 10.01.06 — теорія літератури.

У Донецькому національному університеті імені Василя Стуса працює від 1984 року: асистентом, старшим викладачем, доцентом, професором. Від 2007 р. – професором, завідувачем кафедри історії української літератури і фольклористики, від 2016 р. – завідувачем кафедри теорії та історії української і світової літератури, від 2021 р. і дотепер – професором кафедри української мови, теорії та історії української і світової літератури.

У колі наукових зацікавлень Віри Просалової – теоретичні аспекти літературного процесу, ідеї *інтертекстуальності* / *інтермедіальності*, проблеми історії розвитку української літератури, художні здобутки письменників української діаспори, проблеми викладання української літератури зарубіжжя в середній і вищій школі. Вона авторка сотень літературознавчих, літературно-критичних та інших публікацій у наукових, літературно-мистецьких збірниках та періодичних виданнях України, Польщі, Чехії, Німеччини, Сербії, Швеції, Румунії, Італії та інших країн. У її науковому доробку – 3 монографії: «Текст у світі текстів Празької літературної школи» (2005), «Інтертекстуальність художнього тексту: текстотвірний і рецептивний аспекти» (2010), «Інтермедіальні аспекти новітньої української літератури» (2015); вона співавтор 2 виданих за кордоном колективних монографій «**New development horizons of philological science**» (2022, 2023); трьох навчальних посібників «Поезія Празької школи» (лист МОН України № 2 / 891 від 05.06.2000 р.), «Українська література

міжвоєнних десятиліть в еміграції» (лист МОН України № 1.4/18Г-1199 від 28.05.2008 р.), «Інтертекстуальний аналіз: теорія і практика» (2019) для здобувачів вищих навчальних закладів освіти; 1 статті – в наукометричній базі Web of Science, понад 80 – у фахових наукових виданнях України; багатьох статей у науково-популярних виданнях. Має 2 свідоцтва про реєстрацію авторського права на наукові праці: № 3538 (07.02.2014), 53542 (07.02.2014).

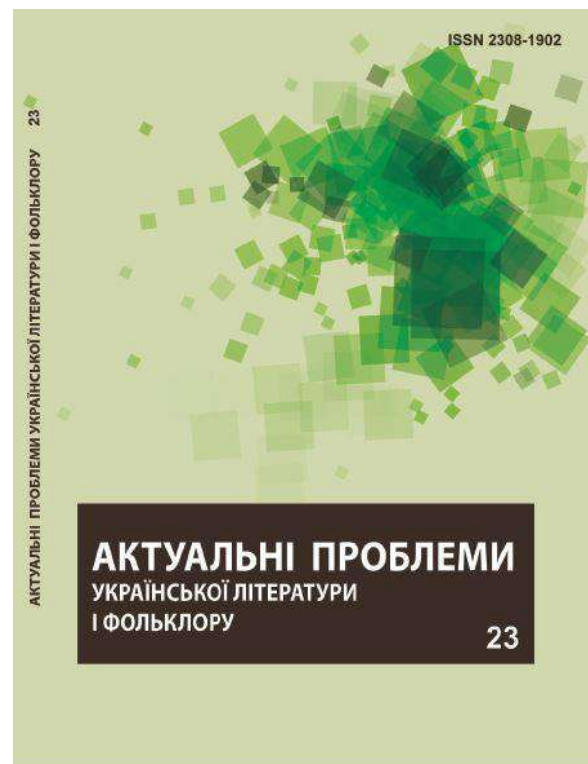
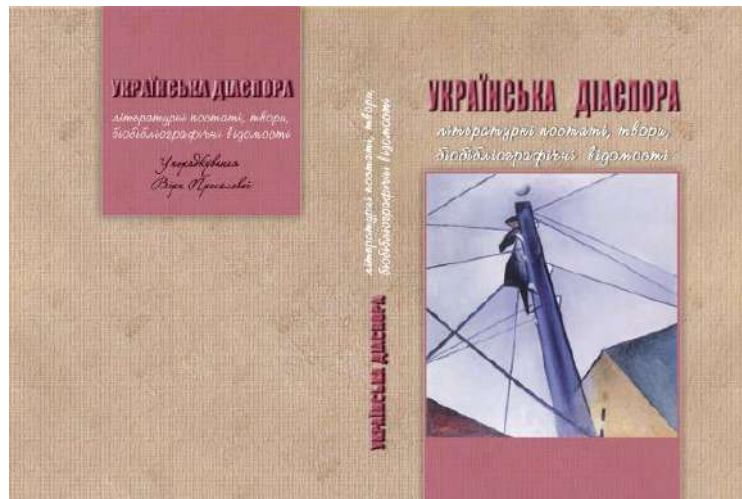
У 2013 році В. А. Просалова була визнана лауреатом обласного конкурсу «Книга Донбасу» за довідник **«Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості»**, виданий за кошти Донецької облдержадміністрації.

Видання було високо оцінене не лише вітчизняними вченими, а й науковцями Канади,

Польщі, США, адже містило відомості про понад 900 сподвижників українського слова, які плідно працювали на різних континентах далеко за межами материкової України. Як дослідниця художньої літератури української діаспори вона багато зробила для наукового осмислення та популяризації творчості наших співвітчизників: Євгена Маланюка, Леоніда Мосендза, Юрія Клена, Олени Теліги, Олега Ольжича, Емми Андієвської, Василя Гайворонського, Наталі Лівницької-Холодної та багатьох інших.

У 2010 р. навчальний посібник В. А. Просалової «Українська література міжвоєнних десятиліть в еміграції» та підготовлені нею хрестоматії «Празька літературна школа: Ліричні та епічні твори», «Письменники української діаспори: донбаський вимір» були відзначені в конкурсі «Найкращий підручник і навчально-методичний посібник для студентів ДонНУ» в номінації «Гуманітарні науки».

Окремо слід відзначити теоретичне осмислення В.А. Просаловою проблем *інтертекстуальності/інтермедіальності*, що лише починають активно розроблятися в українському

літературознавстві. Дослідниця простежує засоби перекодування мистецького артефакту засобами словесного письменства та літературного твору іншими видами мистецтва; обґрунтовує постійне збагачення зображально-виражальних засобів художньої літератури як наслідку різноманітних творчих практик, міжмистецького діалогу в полікультурному просторі; узагальнює й оцінює розроблені в зарубіжній науці класифікації літературно-мистецьких зв'язків; активно впроваджує результати наукових досліджень у навчальний процес на лекційних і практичних заняттях із таких освітніх компонентів, як «Теорія літератури (ідеї, концепції, школи)», «Інтертекстуальний аналіз», «Історія української літератури». Вона засновниця наукової школи «Інтертекстуальність та інтерсуб'єктність у літературному творі», під її керівництвом успішно захищено 7 кандидатських дисертацій із актуальної для вітчизняного літературознавства проблематики.

Упродовж 2008–2019 років В.А. Просалова редагувала фаховий науковий збірник «Актуальні проблеми української літератури і фольклору», що входив до до переліку фахових видань України. У 2012–2014 рр. була керівником фундаментальної держбюджетної НДР «Інтертекстуальність / інтерсуб'єктність: специфіка їх художньої реалізації у цілісності художнього твору» (№ держреєстрації 0111U000399), у 2018–2022 рр. – керівником ініціативної наукової теми «Поетика літературно-художнього твору: теоретична, онтологічна, функціональна, інтермедіальна» (№ держреєстрації 0018U0011041). У 2010–2014 рр. була експертом секції МОН України «Літературознавство, мовознавство, мистецтвознавство, соціальні комунікації».

В.А. Просалова – член редколегії фахового наукового журналу «Studia Polsko-Ukrainiskie» (Республіка Польща), індексованого в CEJSH, CEEOL, PBN, POL-index, Index Copernicus, Arianta, ERIH PLUS.

За дорученням адміністрації Університету В.А. Просалова організувала знакову для його історії подію: конференцію трудового колективу «Народе мій, до тебе я ще верну...» щодо надання Донецькому національному університету імені його випускника – Василя Стуса (ВОУНБ імені К. Тімірязєва, 2016). Вона багато зробила для вшанування пам'яті про Поета в університеті, створивши в Донецьку аудиторію Василя Стуса та зберігши архівні матеріали про період його навчання в педінституті, які частково були використані у впорядкованій книзі «З когорти великих: Василь Стус в історії університету» (2018).

В.А. Просалова організувала міжнародні і всеукраїнські конференції, була головою журі обласного конкурсу «Красномовна Донеччина», виступила з ініціативою про підтримку колективом Донецького національного університету імені Василя Стуса кандидатури української письменниці і малярки Емми Андіївської на здобуття Шевченківської премії (2017–2018), організувала зустрічі студентів з українськими письменниками і громадськими діячами: Яром Славутичем, Еммою Андіївською, Марією

Ревакович, Павлом Мовчаном, Романом Іваничуком, Євгеном Сверстюком, Іваном Драчем та багатьма іншими.

14 січня 2008 року у м.Костянтинівці за участю багатьох відомих на Донбасі літературо- та краєзнавців відбулися перші літературні читання про творчий та життєвий шлях донбаського українського письменника Василя Андрійовича Гайворонського. Почесна президія читань під керівництвом проф.. Віри Просалової (поряд – чени Донецького відділення НТШ: ліворуч – к.п.н., доц.. Вадим Оліфіренко, праворуч – к.п.н., доц.. Валерій Романько)

В. А. Просалова – учасниця багатьох конгресів МАУ, міжнародних конференцій «Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht» (2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019), «Innovations and prospects in modern science» (2023), симпозіумів, семінарів, які відбуваються в Україні та за її межами. Вона охоче ділиться знаннями, відчуваючи відповідальність за молоде покоління літературознавців. Чуйна, порядна людина, вчений та педагог, вона користується повагою колег і здобувачів освіти.

В. А. Просалова відзначена Грамотою Товариства «Україна–Світ» за розвиток співпраці з українцями за кордоном, Почесною грамотою МОН України за багаторічну сумлінну працю, особистий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів, плідну науково-педагогічну діяльність (2008); Нагрудним знаком «Відмінник освіти» (2017); Подяками МОН України за вагомий внесок у навчання творчої молоді, виховання у неї любові й шани до рідного слова (Наказ МОН № 327 від 04.04.2018; Наказ МОН № 622 від 13.05.2020); Грамотами Департаменту освіти і науки Вінницької

облдержадміністрації (накази № 55 від 14.11.2018 р., № 92 Департаменту гуманітарної політики ВОДА від 01.02.2022 р.; № 62 аг ДГП ВОДА від 31.01.2023), Подякою Наукового товариства імені Шевченка в Україні (2019) за вагомий особистий внесок у його розвиток.

Прагнення продовжувати і розвивати здобутки Донецької філологічної школи, активна участь у житті факультету та університету, багаторічна плідна наукова-педагогічна діяльність, сумлінне виконання своїх обов'язків – все це підтверджує вагомий внесок В. А. Просалової у розвиток літературознавчої науки в Україні та виховання молодих кадрів.

Монографії:

- Текст у світі текстів Празької літературної школи. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2005. – 354 с.
- Інтертекстуальність художнього тексту: текстотвірний і рецептивний аспекти. – Донецьк : Норд-Прес, 2010. – 152 с. – (у співавт. з О. С. Бердник).
- Інтермедіальні аспекти новітньої української літератури. – Донецьк – Вінниця : ДонНУ, 2015. – 154 с.
- Поетика вербальної репрезентації візуальних образів у ліриці Галі Мазуренко та Емми Андіївської. *New horizons of philological science : Collective monograph.* – Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2021. – Р. 241-269. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-143-5-9>
- Задротянська лірика «Каліського Парнасу»: тексти і контексти. *New horizons of philological science : Collective monograph.* – Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2022. – Р. 260-289. – (у співавт. з Я. Григошкіною). <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/262>

Навчальні посібники:

- Поезія Празької школи. – Донецьк : Веда, 2000. – 80 с.
- Українська література міжвоєнних десятиліть в еміграції. – Донецьк : Норд-Прес, 2008. – 236 с.
- Інтертекстуальний аналіз: теорія і практика : навч. посібник. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2019. – 206 с.

Упорядкування книг:

- Празька школа: Хрестоматія прозових творів / упоряд. В. А.Просалова. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2004.
- Празька літературна школа: ліричні та епічні твори / упоряд. В. А. Просалова. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2008.
- Письменники української діаспори: Донбаський вимір / [упоряд. В. А. Просалова]. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2010.

- Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / упоряд. В. А. Просалова. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2012. – 516 с.
- З когорти великих: Василь Стус в історії університету / ред.: Р. Ф. Гринюк, А. П. Загнітко ; упоряд.: Т. Л. Нагорняк, В. А. Просалова. – Вінниця, 2018.

Вибрані статті:

- Gamification, coaching, scribbling, storytelling in Ukrainian literature classes: innovative potential and effectiveness of application / Prosalova V., Hryhoshkina Y., Ivanyshyn M., Stepanenko O., Zamsha A. // *Amazonia Investiga*. – 2022. – Vol. 11 (55). – Pp. 327-333 (Web of Science).
- Просалова В. А. Геопоетика versus геополітика: кілька спостережень над альтернативною пропозицією / Просалова В. А., Григошкіна Я. В. // *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. – Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2022. – С. 112-117.
- Просалова В. А. Міфологема в поезиці художнього твору: варіативні й інваріантні складники / Просалова В. А. // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: «Філологія». – Одеса, 2022. – № 56. – С. 210-213. – URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=210>
- Просалова В. А. Інтерсеміотичне перекодування драми В. Винниченка «Чорна Пантера і Білий Ведмідь»: pro et contra / Просалова В. А., Жиліна Ю. І. // *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. – Київ : Вид. дім «Гельветика», 2022. – Т. 33 (72). – № 5, ч. 2. – С. 101-105. – DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2022.5.2/18>
- Просалова В. А. Літературно-музичні кореляції в ліриці Емми Андієвської / Просалова В. А. // *Opera Slavica. Slavisticke rozhledy*. – Brno (Czechia), 2023. – Vol. XXXIII/1. – S. 5-15.

КОЗЛОВСЬКИЙ ІГОР АНАТОЛІЙОВИЧ

Український вчений, релігієзнавець, кандидат історичних наук (2012), письменник, громадський діяч.

Дійсний член НТШ в Україні (Донецьке відділення НТШ) — з 2019 р. Старший науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України. Президент Центру релігієзнавчих досліджень та міжнародних духовних стосунків (2001), член Української асоціації релігієзнавців (1993), керівник Донецького обласного відділення Української асоціації релігієзнавців (1993), член Європейської асоціації дослідників релігії (2015), член Міжнародної асоціації істориків релігії (2008), член Міжнародної наукової організації «Mormon History Association» (Асоціація мормонської історії) (США) (2019), президент громадської організації «Центр Діскавері» (1993), віце-президент Українського центру ісламознавчих досліджень (2013). Член Експертної ради Державної служби України з етнополітики і свободи совісті. Член PEN Україна (2018). Член Ініціативної групи «Першого грудня» (2019), член Правління ГО «Центр громадянських свобод (2021) (який став лауреатом Нобілівської премії миру — 2022), член ГО «Платформа звільнення політв'язнів» тощо.

В'язень сумління т.зв. «ДНР» (2016-2017) за класифікацією міжнародної правозахисної організації «Amnesty International» (2017).

Стипендіат Президентської стипендії ім. Левка Лук'яненка (2022)

Життєпис

Народився 16 лютого 1954 року в місті Макіївка Донецької області.

З 1972 по 1974 роки проходив дійсну службу у Прикордонних військах у Закавказькому прикордонному окрузі на кордоні з Іраном.

З 1975 по 1980 роки навчався на історичному факультеті Донецького державного університету (зараз Донецький національний університет імені Василя Стуса) і отримав диплом з відзнакою за спеціальності «Історик. Викладач історії та суспільствознавства». У 1980—1984 рр. навчався в аспірантурі Інституту історії НАН України.

З 1980 по 2001 роки працював у Донецькому обласному виконкомі, а потім у Донецькій обласній державній адміністрації на різних посадах у

справах релігій (референт, старший референт, головний спеціаліст, начальник обласного відділу у справах релігій).

З 1980 р. і по сьогодні викладає та читає окремі лекції з релігієзнавчих питань у вишах України та США. У 1990 році був одним із засновників Донецького відкритого університету (ДВУ) і керівником факультету релігієзнавства ДВУ, а з 1996 року – Донецького інституту соціальної освіти (ДІСО), у 2012-2014 роках був ректором ДІСО.

З 2001 року — доцент кафедри релігієзнавства Донецького державного інституту штучного інтелекту (пізніше Державного університету інформатики і штучного інтелекту), керівник Центру релігієзнавчих досліджень та міжнародних духовних стосунків. З 2011 по 2015 рік працював доцентом кафедри філософії Донецького національного технічного університету (ДонНТУ) (у 2014 році після окупації Донецька проукраїнська частина викладачів продовжила свою роботу у переміщеній частині ДонНТУ у м. Покровську Донецької області).

Зустріч у Римі з Папою Римським Павлом II.

У складі делегації — Козловський І. А. (крайній праворуч) 2004 р.

У 2012 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 09.00.11. — релігієзнавство в Інституті філософії імені Г. С. Сковороди НАН України за темою «Церква

Христова (Church of Christ) в контексті Реставраційного руху в християнстві: передумови виникнення, етапи розвитку і проблеми сьогодення».

27 січня 2016 року захоплений бойовиками так званої «Донецької народної республіки» за проукраїнську позицію, пережив тортури і перебував у полоні майже 2 роки (700 днів) до 27 грудня 2017 року. Звільнений з полону за обміном. В'язень сумління.

Президент України Петро Порошенко, уповноважена Президента з питань Донбасу Ірина Геращенко та звільнений з полону науковець Ігор Козловський у літаку по дорозі на Київ 27 грудня 2017.

Фото прес-служби Президента

З 1 лютого 2018 року і до сьогодні — старший науковий співробітник у Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України. Також читає лекції у Києво-Могилянській бізнес-школі, Філософсько-психологічній школі (Брюховичи, Львівська область), Літній Ісламознавчій школі (Україна – Туреччина), а з 2023 року для капеланів ЗСУ (Військовий інститут Національного університета ім.Т.Шевченка, школи капеланів тощо).

Наприкінці 1980-х років підтримав рух за відродження українського козацтва. Ігор Козловський походить зі старовинного козацького роду, історія якого сягає XVI—XVII століть. Його пращури брали активну участь у вирішенні історичної долі України.

У 1991 році брав участь у заснуванні і діяльності однієї з перших козацьких організацій в Україні — Кальміуської паланки Українського козацтва, в якій з 1991 до 1997 року беззмінно обіймав посаду паланкового судді та періодами — наказного отамана.

У 1997—2001 роках займав посаду заступника Головного отамана Кальміуської паланки Українського козацтва з питань релігії та духовності. У 2001 році отаман Спілки козацтва Донеччини, а з 2002 року брав участь у створенні і розбудові Українського реєстрового козацтва. Генерал козацтва. Має багато козацьких нагород.

Засновник Донецької школи релігієзнавства, яка відома оригінальним поєднанням методів академічного і практичного релігієзнавства. Активно займається дослідженням в галузі історії релігій, ісламознавства, орієнталістських релігій, нових релігійних течій, релігійних меншин, сучасної релігійної ситуації у світі та в Україні, міжконфесійних та державно-конфесійних відносин, релігійної ситуації на окупованих територіях Донбасу та Криму, герменевтиці сакральних текстів тощо.

Нагороди та відзнаки

Козловський Ігор Анатолійович має багато нагород та відзнак від українських та зарубіжних громадських і релігійних організацій (УПЦ КП, ПЦУ, УГКЦ, Духовного управління мусульман України «Умма» тощо) За свою миротворчу діяльність нагороджений медаллю Австрійського товариства Альберта Швейцера, Лицарським орденом Королівського братства Св. Феотонія (Португалія), почесною відзнакою Академії будо (бойових мистецтв) Ніппон Сейбукан (Японія). Є дійсним членом Королівського коледжу дворянства (Португалія), а також є почесним громадянином штату Оклахома (США).

Науковий доробок

Веде активну наукову, науково-організаційну, просвітницьку, лекційну, громадську, правозахисну та медійну роботу.

Автор понад 50 наукових книг та понад 200 статей у словниках, енциклопедіях, наукових періодичних виданнях, а також має поетичні збірки та прозові твори.

Основні публікації

Монографії

Козловський І. Ассирійська Церква Сходу / Козловський І. // Бібліотека «Релігії Світу». — Донецьк : Норд-Прес, ДОГО «Центр Діскавері», 2009. — Т. 1. — 124 с.

Козловський І. Єзидизм / Козловський І. // Бібліотека «Релігії Світу». Донецьк : Норд-Прес, ДОГО «Центр Діскавері», 2009. – Т. 2. – 86 с.

Козловський І. Коптська православна церква Олександрії / Козловський І. // Бібліотека „Релігії світу”. – Донецьк : Норд-прес, ДОГО „Центр Діскавері”, 2009. – Т.3. – 108 с.

Козловський І. Церковь Христа в США и в Украине: история и современность / Козловський І. – Донецьк : Норд-прес, 2010. – 601 с.

Козловський І. Людина на перехресті. Роздуми про екзистенційний інтелект / Козловський І. – Київ : Колесо життя, 2023. – 340 с.

Словники

Енциклопедичний словник / Ісмагілов С. В., Козловський І. А., Халіков Р. Х., Якубович М. М. Іслам. – Київ : Бібліотека ісламознавства, 2021. – 432 с.

Навчальні посібники–

Козловський І. Індуїзм / І. Козловський // Релігієзнавство : навч. посібник / наук. ред. Брильов Д. В. – Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. – С. 111-137.

Вибрані статті

Козловський І. Християнські церкви Донеччини на початку російської агресії / І. Козловський // IX Міжнародний конгрес українців. Історія. : зб. наук. ст. (До 100 – річчя Національної академії наук України) / [голов. ред.: С. Пирожков, А. Загородній, Г. Скрипник] ; НАН України, ІМФЕ ім. М.Т.Рильського. – Київ, 2018. – С. 476-487.

Kozlovskyi Ihor. The Orthodox identification of militants is an element of their understanding of the Russkiy mir / Ihor Kozlovskyi // Religion during the Russian -Ukrainian Conflict / Edited by Elizabeth A. Clark, Dmytro Vovk. – Birmingham (UK) : Routledge, Taylor & Francis Group, 2019. – P. 193-199.

Козловський І. Ідеологічні аспекти війни Росії проти української ідентичності / І. Козловський // Російський наступ на релігійну свободу в Україні. Дослідження, аналітика та рекомендації / заг. ред. О. В. Зайця та М. С. Васіна. – Київ : Вид. Пугач О. В., 2022. – С. 36-38.

Kozlovskyu Igor A. Ideological aspect of Russia's war against Ukrainian identity / Ihor Kozlovskyi // Russian attacks on religious freedom in Ukraine. Research, analytics, recommendations / Edited by Oleksandr Zaiets and Maksym Vasin. – Kyiv, 2022. – 36 p. – p. 32-34.

ІНШІ ПРОВІДНІ ДІЯЧІ Донецького відділення НТШ

1. Білий Дмитро Дмитрович (нар. 25 липня 1967) — український письменник, науковець, дослідник Кубані, доктор історичних наук, професор, Член Донецького відділення НТШ (1998). Член Національної Спілки письменників України (2019). Завідувач відділу історичних досліджень Голодомору-геноциду Інституту дослідження Голодомору. Автор фундаментального видання:

Українці Кубані в 1792—1921 роках. Еволюція соціальних ідентичностей. Донецьк: Східний видавничий дім, 2009, 544 с. ISBN 978-966-317-043-5.

2. Онкович Ганна Володимирівна (нар. 1 січня 1944) — український науковець, доктор педагогічних наук, професор, у 2000-2015 рр. завідувач відділу теорії та методології гуманітарної освіти Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (Київ), відомий український лінгводидакт, медіапедагог, дослідник у галузі медіаосвіти. Автор багатьох публікацій з тематики медіаосвіти, лінгводидактики, українознавства, педагогіки вищої школи. Учасниця і організатор ряду міжнародних наукових конференцій з педагогіки, медіакультури, журналістики та медіаосвіти. Член Донецького відділення НТШ (2018). З 2013 р. член Постійного оргкомітету від України European Conference on Information Literacy (ECIL).

3. Суярко Василь Григорович (нар. 29 травня 1949) — український геолог, доктор геолого-мінералогічних наук, професор, академік Академії наук Вищої школи України та Української нафтогазової академії.

Громадсько-політичний діяч. Член Донецького відділення НТШ (2000). Лауреат премії імені В. Н. Каразіна. Учасник проекту «Гірнична енциклопедія» (провідний автор і член редакційної колегії). З 2012 р. — професор Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, кафедра мінералогії, петрографії та корисних копалин. З вересня 2021 р. завідувач катедрою «Мінералогії, петрографії та корисних копалин» ХНУ ім. В. Н. Каразіна. З листопада 2021 р. — головний редактор Вісника університету ім. В. Н. Каразіна, Серія «Геологія. Географія. Екологія» (WoS).

4. Башун Олена Володимирівна (нар. 1958 р.) — український науковець, бібліотекознавець, кандидат педагогічних наук, член Донецького відділення НТШ (2002), до 2010 р. перший заступник директора Донецької обласної універсальної наукової бібліотеки, 2010—2014 р. — менеджер тренінгових центрів Міжнародної Ради наукових досліджень і обмінів (International Research&Exchanges Board (IREX), програма «Бібліоміст» («Глобальні бібліотеки України» Фонду Білла і Мелінди Гейтс) м. Київ; до липня 2015 р. — випусковий редактор журналу «Бібліотечний форум України»; з грудня 2015 р. — головний редактор журналу «Бібліотечний форум: історія, теорія і практика».

5. Єщенко Тетяна Анатоліївна — українська мовознавиця, доктор філологічних наук, доцент, членкиня Донецького відділення Наукового товариства імені Шевченка (2005), Національної спілки краєзнавців України.

Із квітня 2014 — завідувачка кафедри українознавства Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Лауреатка III премії конкурсу «Краще видання року-2019» у номінації «Монографії» НАН Вищої освіти України.

Тези до концепції побудови і діяльності НТШ і Донецького відділення НТШ

1. Діяльність всіх структур НТШ повинна відрізнятися активним залученням сучасних технологій в науці, зокрема використання блогів, сайтів, тематичних сторінок, медіадидактики. Основні пріоритети — технічні та гуманітарні науки, підручники, посібники, монографії, енциклопедії, тлумачні та перекладні словники. Зокрема, участь членів Донецького відділення НТШ у загальнонаціональному проєкті «Гірнична енциклопедія».
2. Носії видань: паралельний друк паперових та електронних видань доступних у Інтернеті (книги, журнали, вісники, хроніки тощо).
3. Започаткування і підтримка нових періодичних фахових видань за списком МОН України. Зокрема, започаткування нових серійних видань: «Донецького вісника НТШ», «Хроніки Донецького НТШ» тощо.
4. Навчальні видання (підручники, посібники, курси лекцій) з гуманітарних та точних наук — переважно з у співпраці з вишами.
5. Наукові видання (монографії) – переважно у співпраці з НАН України.
6. У організаційному плані — створення потужних Відділень НТШ у основних центрах: Києві (НТШ-Київ має особливу вагу), Харкові, Львові, Донецьку, Сімферополі, Одесі, Дніпрі, які матимуть свою мережу осередків.
7. У формуванні керівництва та інституту Дійсних членів НТШ — опора на відділення НТШ по всій Україні, принцип рівномірності розподілу Дійсних членів по території України, що повинно інтенсифікувати розбудову НТШ в Центрі, на Сході і Півдні країни.

Підготував проф.. В.С.Білецький

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА Донецького відділення НТШ	5
З історії утворення і розвитку.....	
Доробок Донецького відділення НТШ.....	
В галузі гуманітарних наук.....	
В галузі природничих наук.....	
Наукові експедиції та відрядження.....	
Закордонні контакти.....	
ТВОРЧІ ПОРТРЕТИ ДІЙСНИХ ЧЛЕНІВ НТШ	
(з Донецького відділення).....	14
Природничі науки.....	14
Білецький Володимир Стефанович (1998)	
Опейда Йосип Олексійович (2010)	
Гайко Геннадій Іванович (2022)	
Гуманітарні науки.....	37
Пасько Ігор Трохимович (2008)	
Пірко Василь Олексійович (2009)	
Загнітко Анатолій Панасович (2011)	
Соболь Валентина Олександрівна (2015)	
Просалова Віра Андріївна (2015),	
Козловський Ігор Анатолійович (2019)	
ІНШІ ПРОВІДНІ ДІЯЧ Донецького відділення НТШ.....	73
Тези до концепції побудови і діяльності НТШ	
і Донецького відділення НТШ.....	75
Зміст.....	76

Довідкове видання

**ДОНЕЦЬКЕ ОБЛАСНЕ ВІДДІЛЕННЯ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
ІМ.ШЕВЧЕНКА**

*До 150-річчя
Наукового товариства імені Шевченка в Україні*

Укладачі:

**Білецький Володимир Стефанович
Ковбуз Мирослава Олексіївна**

Видавець: НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. ШЕВЧЕНКА в Україні

УДК 016

**ДОНЕЦЬКЕ ОБЛАСНЕ ВІДДІЛЕННЯ НАУКОВОГО
ТОВАРИСТВА ІМ.ШЕВЧЕНКА / До 150-річчя Наукового
товариства імені Шевченка в Україні / Укладачі: Білецький
В.С., Ковбуз М.О. – Львів: НТШ, 2023. 70 с.**

У брошурі подана інформація з історії утворення і розвитку Донецького відділення НТШ, показано доробок членів Відділення НТШ в галузі гуманітарних та природничих наук за період 1997-2023 рр. Описані наукові експедиції та творчі відрядження членів Відділення НТШ, закордонні контакти.

Видання адресоване науковцям, бібліотечним працівникам та всім, хто цікавиться історією вітчизняної науки та громадського життя України.